

Az I. Országos Könyvtáros Konferencia

Az I. Országos Könyvtáros Konferencia november 28-án és 29-én tartotta tanácskozását a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében.

JANOSI FERENC, A NÉPMŰVELESI MINISZTER ELSŐ HELYETTESENEK MEGNYITÓ BESZÉDE

Eltvársaki

Az Országos Széchényi Könyvtár fennállásának 150. évfordulója alkalmából rendezük meg az I. Országos Könyvtáros Konferenciát.

Ez a legméltóbb megemlékezés erről a jelentős évfordulóról. Úgy ünnepelünk, hogy a munkáról beszélünk, azokról a feladatokról, amelyek szocialista építésünk minden területén máris jelentős szerepet betöltő és még nagyobb szerepre hivatott könyvtárügyünk fejlesztése terén állnak előttünk. Tisztáznj ezeket a feladatokat, a szocialista könyvtárügy feladatait és döntő lökést adni e feladatok megoldásához a szovjet könyvtárügy tapasztalatainak felhasználásával — ez ennek a konferenciának a célja.

Nem üres tarsollyal indulunk el. Kulturális forradalmunknak a könyvtárügy területén is vannak igen jelentős eredményei: a tömegkönyvtárak széles hálózatának kiépülése és olvasótáborának hatalmas növekedése, a tudományos könyvtárak egyre növekvő könyvforgalma, egészségesen megkezdett népszerű bibliográfiai, valamint módszertani és propaganda munkája, a vállalatok, intézmények, iskolák, fegyveres testületek stb. izmosodó könyvtármunkája, a Minisztertanács májusi határozatával adott segítség, a tudományos és tömegkönyvtárak egységes rendszere és egészséges együttműködése kialakításának biztosítása, a megyei és járási könyvtárak hálózatának eredményes kiépülése, a könyvtárosképzés szervezett megoldása, mind-mind azt bizonyítja, hogy nem üres kézzel ünnepeljük a 150. évfordulót, nem üres kézzel vágunk neki feladatainknak.

Nem üres a kezünk, de nem kicsinyek a feladataink sem. A sokoldalú és magasszínvonalú könyvpropaganda széles kifejtése, a könyvtármunkának öt éves tervünk, szocialista építésünk valamennyi frontszakaszához, adott helyzetünkben különös súllyal a politikai, műszaki, agrotechnikai kérdésekhez való szoros odakapcsolása, a könyvtárak szervezett ismeretterjesztő munkájának kiépítése, a módszertani, bibliográfiai és katalógizáló munka kifejtése, a könyvtárosképzés állandó javítása olyan feladat, amely kemény, szívós, áldozatos munkát követel könyvtárügyünk dolgozóitól.

Partunk és kormányunk minden segítséget, dolgozó népünk minden megbecsülést megad az elvtársaknak. Segítsenek hát még lelkesebb munkával tömegesen kialakítani népünk fiaiban az új szocialista embertípust, adott helyzetünkben különös súllyal a szovjet könyvtárügy dolgozóinak kitűzött feladatainak teljesítését, akik a kommunista társadalom emberét.

A Népművelési Minisztérium nevében forró szeretettel köszöntöm I. Országos Könyvtáros Konferenciánk résztvevőit, kultúrforradalmunk nagy feladatokra hivatott harcosait, akik becsülettel végzik a könyvtármunkát, Révai elvtárs szavaival élve: »ezt az intenzív, szerény, csendes, lassú, de annál fontosabb munkát.«

Tanácskozásukhoz sok sikert kívánok szocialista könyvtárügyünk kiépítése érdekében.

Beszámoló a magyar könyvtárügy fejlődéséről, jelenlegi helyzetéről és feladatairól

VARJAS BÉLA, AZ ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR VEZETŐJE

(Rövidített szöveg.)

I.

Előadása bevezetésében beszámolt a magyar könyvtárak történeti fejlődéséről. Ismertette a Széchényi Könyvtár megalakulásának körülményeit. Beszámolt a Fővárosi Könyvtár történetéről és fejlődéséről.

Részletesen ismertette azokat a nagyszerű kezdeményezéseket, amelyeket az 1919-es Tanácsköztársaság jelentett a könyvtárügy terén is.

A Tanácsköztársaság első és legfőbb célkitűzése az volt, hogy valamennyi könyvtárat hozzáférhetővé tegye minden dolgozó számára. A Tanácsköztársaság a könyvtárak

szocializálása után hozzáállott az állami könyvtárak egységes szervezetének kialakításához és az üzemi könyvtárhálózat kiépítéséhez. Megfelelő könyvvel való létrehozásával biztosítani kívánta a könyvtárak központi könyvellátását. Külön intézetet állított fel a bibliográfiai és könyvtári munka tökéletesítésére. Intézményesen gondoskodott a könyvtárosképzésről is. Valamennyi intézkedése mai aktuális problémáinkat idézi fel. Mi jórészt megvalósítottuk, részben most valósítjuk meg azokat a célkitűzéseket, amelyeket 1919-ben a Tanácsköztársaság is maga elé állított.

A Horthy-fasizmus terrorja még az emléket is igyekezett kiirtani a Tanácsköztársaság intézkedéseinek. A Horthy-rendszer könyvtárpolitikája csak arra terjedt ki, hogy a rendszer szűk osztálygigényeit jól-rosszul kielégítse. A könyvtári munka megjavításához a kormány semmi anyagi támogatást nem nyújtott. A Horthy-fasizmus 25 éve alatt az Országos Széchényi Könyvtár helyzete sem volt jobb, mint a többi könyvtaré. Nem a kormányzat, hanem a könyvtár dolgozóinak érdeme, hogy munkaszervezői, technikáját megjavította és Szabó Ervin példája nyomán könyvtári rendszerét korszerűsítette. Ennek alapjául nem választhatott mást, mint a burzsoá-idealista világszemlélet tükröző rendszerint a tizedes osztályozást, amelyről köztudomású, hogy a mi igényeinknek, a marxistalenzinista elveknek nem felel meg. Ma kényszerűségből ugyan még használjuk, de csak addig, amíg az új szovjet szakrendszer el nem készül. A Horthy-időket a könyvtárügy teljes szervezetlensége, a könyvtári munka anarchiája, a könyvtárak és a dolgozó tömegek közti kapcsolat teljes hiánya jellemzi.

II.

A felszabadulás a magyar könyvtárügy előtt is megnyitotta a felemelkedés, a szabad fejlődés útját. Elsőnek a Magyar Kommunista Párt tette meg a kezdeményező lépéseket a tömegkönyvtárak megszervezésére. Első feladatának tekintette a dolgozók széles rétegének könyvvel való ellátását. Nálunk valóban ez volt a legsürgősebb tennivaló: elvinni a könyvet a munkások és a dolgozó parasztok közé. Állami vonalon 1948-ban a Közoktatásiügyi Minisztérium kezdte meg a falusi kézikönyvtárak szervezését. Ezt a munkát az Országos Könyvtári Központ folytatta és a Népkönyvtári Központ megalakulásáig 10 körzeti és 300 népkönyvtárat állított fel. A Népművelési Minisztérium felügyelete alatt működő Népkönyvtári Központ gyors időben építette ki könyvtári hálózatát. Jelenleg 3401 falusi népkönyvtár van, ezekből 2452 községi, 267 gépállomási, 311 állami gazdasági és 371 termelőszövetkezeti könyvtár. A tanácsok, szakszervezetek, termelőszövetkezetek, gépállomások, állami gazdaságok könyvtárainak száma elérte a 8536-ot. E könyvtárak együttes könyvtárlétszáma 4,300.000 kötet. Népi demokráciánk a tömegkönyvtárak széleskörű kiépítésével és szakadatlan továbbfejlesztésével megadta a lehetőségét annak, hogy a könyvvel minden dolgozóhoz. Ezt a tömegkönyvtári hálózatot teljes egészében 1946—47 óta teremtetjük meg és ezek a könyvtárak az 1952-es év első 8 hónapjában 6,100.000 könyvet kölcsönöztek.

— Felszabadulás után tudományos könyvtáraink egészen a legutóbbi évekig szinte tudomást sem vettek a mellettük és körülöttük szaporodó üzemi- és népkönyvtárakról. Tudományos könyvtáraink 1949-ig éppen, hogy befejezték a háborús viszonyok következtében szétzilált állományuk rendezését és az esetleges restanciák feldolgozását.

A helyhiány, a legelőmibb felszerelési és berendezési tárgyak hiánya, az elavult könyvtári rendszer, a könyvtári dolgozók rendkívül alacsony létszáma és egy részének lassú politikai és szakmai fejlődése mind olyan gátló körülményként jelentkeztek, amelyeket máról-holnapra legyőzni nem lehetett. A változás a hároméves terv segítségével, a fordulat éve után már fokozatosan észrevehető. E változás megmutatkozott a könyvtári munka tartalmának és módszerének javulásában, tervszerűbbé tételében, a szovjet könyvtárak tapasztalatainak felhasználásában és nem utolsósorban az olvasóforgalom jelentős felemelkedésében is.

Népi demokráciánk gondoskodása folytán a könyvtárak állománya is jelentős mértékben növekedett. Az új kötelese példányrendelet értelmében jóval több könyvtárunk kap ma kötelese példányt, mint a múltban. Könyvvásárlásra is nagyobb összegeket fordíthatnak, mint azelőtt. Államunk nemcsak a régi könyvtárakat fejleszté, hanem az ötéves terv során létesített egyetemek, főiskolák és tudományos kutatóintézetek mellett új szakkönyvtárak egész sorát szervezte meg.

— A tudományos és tömegkönyvtárak lényegében elszakadtan éltek egymás mellett. Az új típusú szocialista könyvtár feladatai azonban megkövetelik, hogy ez a szétszakítottság, különállás véglegesen megszűnjék, a könyvtárügy — különböző könyvtár típusok ellenére is — egységes egészet képezzen. Az egység megteremtésére a döntő fordulatot a Minisztertanács határozata jelentette. Ez a határozat a Szovjetunió könyv-

tárügyi tapasztalatait és szervezetének példáját tartva szem előtt, a hazai viszonyok figyelembevételével, élesen világított rá jelenlegi feladatainkra és jövő fejlődésünk útjára. Egyik legfontosabb feladatként jelölte meg a könyvtárak egységes szakmai irányításának szükségességét. Elrendelte a határozat, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban Központi Tudományos Módszertani Osztályt kell szervezni. A Módszertani Kabinetnek mindenekelőtt az a hivatása, hogy a megyei, járási és tömegkönyvtárak munkáját támogassa.

A Minisztertanács határozata a megyei és járási könyvtárak szervezéséről is intézkedik és gondoskodik a könyvtárak központi könyveléséről. Ez utóbbi feladatot az Állami Könyvtarjesztő Vállalat keretében felállított Könyvtárelőadó látja el.

A Minisztertanácsnak ez az országos jelentőségű határozata arra kötelez bennünket, hogy ezen a konferencián felmérve jelenlegi helyzetünket, eredményeinket, mindenekelőtt megvizsgáljuk és megvitassuk azokat a hiányosságokat és hibákat, amelyek munkánkat hátráltatják, gátolják. Ezek nyílt és őszinte feltárása segít bennünket munkánk megjavításában s így könyvtáraink az egész dolgozó nép számára a szocialista kultúra igazi otthonai lesznek.

III.

A tömegkönyvtárak szervezése terén két alapvető feladat áll előttünk. Meg kell javítani a már felállított könyvtárak munkáját; de nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy még sok új könyvtár szervezésére van szükség. A szervezések gyors üteme nem tette mindig lehetővé a könyvtáros személyének helyes megválasztását. Elérkezett az ideje annak, hogy a megyei, járási könyvtárakon kívül, fokozatosan a nagyforgalmú falusi könyvtárakba is függetlenített könyvtárosok kerüljenek. Sokhelyütt a szakszervezeti, városi és községi könyvtáraink működését a helyiség hiánya is gátolja. Ennek legfőbb oka a megyei, járási és helyi tanácsok nemtörődömsége és hanyagsága. A tanácsok sokféle még a minisztertanácsi határozat után sem ébredtek rá arra, hogy kormányzatunk milyen felelősségteljes munkát bízott könyvtárainkra a népművelés terén. Előfordult olyan eset is, hogy a könyvtárhelyiséget a tanács begyűjtési célokra vette igénybe, s a gabonát egyszerűen a könyvszekrényekre öntette.

Helyenként kevés a könyv és a könyvek összetételében is hiba van. Általános a panasz, különösen a nagyforgalmú községi könyvtárakban, hogy kevés a szépirodalmi és ifjúsági könyv. Nagyobb gondot kellene fordítani a könyvtáraknak juttatandó könyvek kiválasztására is. Aristophanes vígjátékával falun még ma aligha fogunk olvasókat nevelni. Sokszor viszont hiába keresik Mikszáth, Móricz, Gorkij regényeit, egy jó mesekönyvet, vagy a nyári ültelésű burgonyáról az ismeretterjesztő füzetet, mert gyakran nincs meg a könyvtárban. Ugy válogassuk össze könyvtáraink anyagát, hogy azokat az olvasók haszonnal forgathassák.

— Az új társadalom emberének formálásában különös jelentőségük van a szovjet szépirodalmi műveknek, melyek a szocialista embert, annak életét, harcait vetítik — példaként — az olvasó elé. Itt kell felhívni tudományos könyvtáraink figyelmét arra, hogy általános, vagy szakmai gyűjtőkörük mellett sem feledkezhetnek meg a társadalmi, vagy politikai művek, főleg pedig a marxizmus-leninizmus klasszikus alkotásainak beszerzéséről. Nem fordulhat elő, hogy egy műszaki könyvtár pl. nem vásárol ideológiai műveket. A marxista ideológia elsajátítása nélkül műszaki dolgozóink sem tudnak a szocializmus építésében a rájuk háruló feladatoknak megfelelni.

A könyvtári feldolgozó munka, a raktári rendszer megfelelő kialakítása terén a tudományos könyvtárainkban — bár akadnak ott is hibák — még mindig jobb a helyzet, mint a most alakuló megyei és járási könyvtárakban. Ezeknek feltétlenül komoly szakmai és módszertani segítségre van szükségük, mert a legtöbb könyvtárnak tekintélyes feldolgozatlan anyaga is van. Az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Kabinetjének ki kell dolgoznia a könyvtári munkatervkészítés, a szervezés és könyvtárstatisztika irányelveit, s a különböző könyvtár típusok munkanormáit.

A jó munkának egyik előfeltétele: a könyvtárosok szakmai képzése. A könyv és könyvtár szeretete, az igyekezet: fél siker, de önmagában nem elég azoknak a feladatoknak az elvégzésére, amelyet népi demokráciánk elvár a könyvtárosoktól. A felszabadulás előtt ebben az országban semmiféle könyvtárosképzés nem folyt. Új, megnövekedett igényeink megkövetelik a könyvtárosok szakképzésének intézményes kiépítését. Kormányzatunk még az 1948—49-es tanévben a budapesti Tudományegyetem bölcsészeti karán bevezette a könyvtáros szakot. Ez a négyéves képzés azonban megnövekedett igényeinknek nem tudott megfelelni. Ezért az 1951—52-es tanévben a budapesti Pedagógiai Főiskolán is megindult a könyvtárosképzés. Előbb kétéves esti tagozattal, az idej

tanévtől kezdve pedig kétéves nappali és hároméves esti és levelező tagozattal. Az egyetemen a könyvtáros szaknak 153, a főiskola három tagozatának pedig 347 hallgatója van. A Népművelési Minisztérium előreláthatólag 1953 őszén könyvtáros technikumot nyit. Az egyetemi és főiskolai képzést, a megfelelő időben, célszerű lesz önálló könyvtáros főiskola keretében egyesíteni. A legmagasabb képzettségű szakkönyvtárosok, speciális munkakörökben foglalkoztatott könyvtári dolgozók képzésére egy- vagy kétéves tanfolyamokat kellene szervezni, amelyeket a hallgatók szakdiplomájuk megszerzése után végeznének el. A könyvtártudományi munka elmélyítésére kívánatosnak tartjuk később a könyvtáros aspirantúra bevezetését is.

IV.

Az olvasóval való egyéni foglalkozásban és a könyvtári tömegpropagandában kettős szempontnak kell érvényesülnie: az általános feladatokat (mint pl. a békeharc, a klerikális reakció ellen folytatott harc, az ötéves terv, a XIX. pártkongresszus anyagának ismerletése stb.) össze kell kapcsolni a helyi politikai, termelési és kulturális feladatok propagálásával. A könyvtári propagandában külön súlyt kell helyezni a társadalmi-politikai művek terjesztésére. Különös gondot kell fordítanunk idővel nemzedékünk, az ifjúság nevelésére. Eppen ezért az ifjúsági és gyermekirodalom propagálása is elsőrendűen fontos. Könyvtáraink kulturális nevelő feladatát csak úgy tehetjük eredményessé, ha könyvtárosaink jól ismerik, helyesen és széles körben alkalmazzák az olvasóval való foglalkozás módjait.

A legfontosabb az olvasóval való egyéni foglalkozás. Ez személyes beszélgetés, agitáció formájában igen általános nálunk. De az egyéni foglalkozásnak az a módszere, amely a Szovjetunióban kialakult, nálunk jóformán csak kísérletképpen fordul elő (Szabó Ervin Könyvtár). Az analitikus úrlapot, vagy füzetet könyvtáraink nem alkalmazzák. A szakszervezeti és falusi könyvtárakban bevezetett személyi lapok nagyjából megfelelnek az analitikus úrlapnak, de ezek kizárólag adminisztratív célokat szolgálnak, adatait nem használják fel az olvasás irányításában. A közcsondés legtöbb könyvtárunkban mechanikusan folyik. Ez pedig hiba, amit meg kell szüntetnünk.

Az olvasóval való intenzívebb foglalkozás szükségét mutatja, hogy népkönyvtáraink állománya nincs eléggé kihasználva. Nemcsak az olvasók száma, (az országos átlag 12 százalék), hanem a könyvek forgási sebessége sem kielégítő (országos átlagban a mutatószám 2.5).

Könyvtáraink a tömegpropaganda eszközeit nem használták elég hatásosan. Nincs meg még mindig a kapcsolatuk a népművelés más ágaival. A sajtó és a »Könyvbarát« könyvismertetőit sem hasznosítják eléggé. Sőt, a »Könyvbarát«-ot maguk a könyvtárosok sem mindig olvassák, legkevésbé a tudományos könyvtárak dolgozói. Pedig ideje volna már, hogy közelebbről megismerkedjenek a népkönyvtárak problémáival. De a »Könyvbarát«-nak is van egy fogyatéksége: még mindig kevés benne a könyvtári szakmai cikk. Ha valóban könyvtárosokat nevelő folyóirat akar lenni, feltétlenül növelnie kell a könyvtári módszertani vonatkozású cikkek számát.

Az olvasókkal való foglalkozásban az olvasók tájékoztatásának, könyvigénylésének gyors kielégítésében, a tudományos adatgyűjtés munkájában igen nagy jelentőségűk van a katalógusoknak. Egy-egy biztató kezdeményezéstől eltekintve, még tudományos könyvtáraink katalógusrendszere sem kielégítő. Katalógusaink legfőbb hiányossága az, hogy nem felelnek meg a szocialista könyvtár követelményeinek. Hiányzik belőlük a haladószelemű művek, a tudomány és az irodalom sokoldalú feltárása. Tudományos könyvtáraink legtöbbje csak most kezdi kiépíteni betűrendes és szisztematikus olvasókatalógusát. Alig halasztható feladat e katalógusfajták rendszerének és módszeres felépítésének elveit kidolgozunk.

Népkönyvtárainkban ma a legfőbb feladat, hogy a könyvtárosok felismerjék a katalógusok fontosságát és az olvasókat rászoktassák azok használatára. Általános tapasztalat, hogy a legtöbb falusi könyvtárban a körzeti könyvtártól készen kapott katalóguskartonok rendezetlenül porosodnak a szekrények fenekén.

Az olvasás irányításában a katalógusokon kívül egyre nagyobb szerepet kapnak az ajánló bibliográfiák. A bibliográfiai munkát éppen ezért tudományos könyvtáraink egyik központi feladatává kell tennünk. Az ajánló bibliográfiák kiadása terén, ami eddig történt, nem egyéb jószándékú kezdeményezésnél. Az úttörő ebben a munkában az Országos Műszaki Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és még néhány más könyvtár volt.

Az eddig kiadott bibliográfiák néhány politikai és ipari témát érintettek, jobbra az üzemi és városi dolgozókat tartották szem előtt. A marxizmus-leninizmus egyes kérdései,

a mezőgazdaság, állattenyésztés, természettudomány, honismeret, ifjúsági irodalom és más fontos témák még alig vetődtek fel. A bibliográfia terén előttünk álló munka oly nagy, hogy azt egy, vagy két tudományos könyvtár ellátni nem tudja. Minden erőt össze kell fogjunk a feladat megoldására. Ki kell dolgoznunk a bibliográfia szerkesztésének módszerbeli kérdéseit, ezen belül különös gonddal az annotációk fogalmazásának, stílusának problémáit.

Varjas Béla felhívta a figyelmet előadásában a könyvtártudományi munkára is. Könyvtárosaink törekedjenek arra, hogy továbbfejlesszék a könyvtártudományi munkát. Marxista előrelátással az elmélet vágjon elébe a gyakorlatnak, hogy azt irányítani tudja.

Nagyszerű arányokban képviselő könyvtárhálózatunk, könyvtári munkánk új stílusa, rendje, célja rengeteg problémát vet fel előttünk. Vannak jó eredményeink, de vannak hibáink, fogyatékságaink is. Vitassuk meg ezeket a marxizmus-leninizmus szellemében, hogy tanuljunk belőlük. Hozzon ez a konferencia olyan határozatokat, amelyek méltók a népművelés nagy ügyéhez. Legyen ez a konferencia szocialista könyvtárügyünk további sikereinek forrása.

Az olvasókkal való foglalkozás és könyvtárpropaganda módszerei

SALLAI ISTVAN, AZ ORSZAGOS SZFCHÉNYI KÖNYVTAR HELYETTES VEZETŐJE

(Rövidített szöveg.)

Bevezetőjében elmondotta, hogy bármerre járunk, olvasó emberekkel találkozunk. A falvakban könyvtárak nyílnak, irodalmi esteket tartanak, az üzemi könyvtárak hálózata nem remélt méretekre bővült ki. A nagy könyvtárak régi, előkelő, csendes levegőjét mozgás váltotta fel. Könyvtárügyünk területén általános pezsgés van, a régi tespedést felváltotta az élet, a mozgás, a fejlődés.

Mi okozta ezt a fejlődést? Mindenekelőtt megváltozott életünk. De a megváltozott élettel együtt megváltoztak könyvtáraink is. A könyvtárügy kiszélesedése az új könyvtárosok nagy tömegét hozta, régi könyvtárosaink közül pedig sokan az újak példáján, az új feladatok felismerve, új módszerekkel gazdagodva, új típusú könyvtárosokká alakultak át. Nemcsak az olvasók számának nagymértékű megnövekedését, hanem minőségi változást is látunk. Dolgozóink mást, jobbat, értékesebbet olvasnak és ez nemcsak pusztá szórakozásra szolgál, hanem fejlődésüket is elősegíti. Az új könyvanyag emberformáló erejére több példa világít rá: Házi Sándor, 51 éves bázakerettyei munkás 48 éves koráig semmit sem olvasott. A könyvtáros adott először könyvet a kezébe és a könyvek segítségével lett sztahanovista. Lilj Mihály rákostelepi gépkezelő is a könyvtár könyveinek segítségével nyerte el a kitüntető sztahanovista címet. Zala megye egy kis eldugott falujában, Csáfordon élt Bátai János parasztyerek. Amikor a könyvtár csaknem minden könyvét elolvasta, tanácsot kért a könyvtárostól, hogyan lehetne bányamérnök. A könyvtáros útmutatása alapján jelentkezett felvételi vizsgára. Bátai János ma Sopronban szakérettségi tanfolyamon tanul.

Általános jelenség a falusi és városi könyvtárakban, hogy az olvasók zömét az ifjúság alkotja. Például Nagyszénáson az olvasók 75, Sarkadon 66, Békéscsaba-Erzsébethegyen 68 százaléka került ki az ifjúságból. Ennek felbecsülhetetlen jelentősége van, mert a felnövekvő ifjúság adja a jövő kommunista társadalmát.

Az új könyvtárosmunka kiterjed a munkásságra is. Ma már minden üzemben, ameinynek száznál több dolgozója van, működik könyvtár. Ahol egy kicsit törődik a könyvtáros az olvasókkal, ott használják a könyvtárat. Az RM Művek központi könyvtárában (nem számítva az üzem 34 műhelykönyvtárát) októberben egy napon 198 olvasó, 389 könyvet vitt ki. Parasztságunk is egyre inkább kezd érdeklődni a könyvek iránt. Ez a tény azért is értékes, mert a parasztság élt leginkább a tudatlanság, műveltség, babonák világában, ők voltak legjobban kiszolgáltatva a klerikális befolyásnak.

A könyvtári munka kiszélesedése nem járt mindig együtt annak elmélyülésével. Könyvtárosaink az új szocialista feladatokat sokszor inkább csak ösztönösen érzik, hiányos még a könyvek gondos tanulmányozása, az olvasókkal való alapos foglalkozás, a nevelőmunka. Megfigyelhetők még a burzsoá magartás csökevényei. Könyvtáraink gyakran az olvasók uszályába kerülnek, nem törődnek az olvasók irányításával, befolyásolásával. Pedig a szocialista könyvtár számára nem mindegy az, hogy az olvasók mi olvasnak. Könyvtáraink nem végeznek olyan intenzív politikai munkát, mint ezt a szocializmus építése és a jelen nemzetközi helyzet megkívánná. A könyvtárnak az ideológiai tudás éles fegyverével kell olvasóit felfegyvereznie. Le kell leplezni a pol-

gári társadalom minden aljasságát, a burzsoá kultúra rothadását és hanyatlását. Hazafiasságra, a nép ügyének szolgálatára kell dolgozóinkat nevelni. Falusi könyvtárainkban aránylag elég sok az ideológiai mű, de nem mindig jól válogatják össze. Például Kallósdon sem Vas Zoltán »Tizenhat év fegyházban«, sem a Rákosi-per, sem a párttörténet, sem a Kommunista Kiáltvány nincs meg, de megvan az Empiriokriticiizmus.

Alapvető feladata minden könyvtárnak a pártoktatás támogatása. Könyvtáraink ezen a téren legtöbbször még a régi, passzív szerepet játsszák. Nem szabad várniok, míg az oktatásban résztvevők esetleg eljönnek a könyvtárakba. Meg kell nézniök, hogy területükön milyen oktatás indul és az ehhez szükséges művekre fel kell hívniök a pártoktatók figyelmét.

Elsőrangú fontossága van az üzemekben és városokban a műszaki, falyakban a mezőgazdasági irodalom népszerűsítésének. A szovjet könyvtárak egyik főfeladata a terelés támogatása. Amint megjelent az új ötéves terv, a szovjet könyvtárak azonna! a kiállítások egész sorát rendezték, felolvasásokat tartottak. Hasonló gyorsasággal kellene reagálni könyvtárainknak is ötéves tervünk igényeire. Mezőgazdasági téren könyvtáraink nem támasztották alá könyvtári munkával a Központi Vezetőség és a Minisztertanács állattenyésztési és takarmánytermesztési határozatának végrehajtását. Kevesen olvassák még a mezőgazdasági könyveket. Ennek egyik oka a falun levő könyvek helytelen összeválogatása, a másik a mezőgazdasági könyvek népszerűsítésének úgyszólván teljes hiánya. A természettudományi művek iránt minden propaganda nélkül is megvan már az érdeklődés. Rendszeres propagandamunkával, rövid idő alatt igen nagy eredményeket érhetünk el.

A szovjet könyvtárosok legtöbb olvasójukról tudják, hol és mit dolgozik, mi érdekli, mi szeretne lenni. A mi könyvtárosaink előtt az olvasó sokszor csak pusztá név, vagy látásból ismert személy. Hiányzik az egyes olvasók igényének figyelembevétel. Azonlül, hogy a gyermekeknek ifjúsági könyveket igyekeznek adni, igen törek-szenek arra, hogy az olvasók egyéniségét, műveltségi fokát, szakmáját figyelembe vegyék. A szovjet könyvtárak már előre úgy várják az olvasókat, hogy időnként átnezzik személyi lapjaikat. Megállapítják az olvasó érdeklődési irányát, az olvasottságban mutatkozó hiányosságokat, tervszerűen választanak számára könyvet, ezeket kis cédulákra jegyzik és a személyi laphoz csatolják. A fejlettebb szovjet könyvtárak már ezzel sem érik be. Olvasóik sokoldalú kultúráltsága szükségessé teszi, hogy az általuk olvasott műveket szakok szerint, külön csoportosítsák. A moszkvai könyvtárakban bevezetett, s azóta már igen széles körben elterjedt ú. n. analitikus füzetek igen alkalmas eszköznek bizonyultak az olvasók legfontosabb rétegeinek irányítására. A szovjet könyvtáros pedagógus is. Nem ösztönös kiszolgálója az olvasónak, hanem annak nevelője. Az olvasók egyes rétegeit előre elkészített olvasótervek segítségével irányítja, vezeti a könnyebb olvasmányoktól a nehezebb, a szakma alsófokú ismeretétől fokozatosan egészen a technikus, sőt nemritkán a mérnöki ismeretekig. Nálunk még nem történt központi segítségnyújtás ezen a téren. A központi segítségnek kettősnek kell lennie. Nagy könyvtárainknak — elsősorban az Országos Széchényi Könyvtárnak — a Lenin Könyvtár gyakorlatát kövefve, mintá olvasóterveket kell készíteniök, s ezek használatára könyvtárosainkat meg kell tanítaniök.

A könyvet kereső munkások, parasztok, továbbképzésre készülő mérnökök és más szakemberek sokszor nehezen igazodnak el a könyvek és folyóiratok rengetegében. A könyvtárosnak itt is az olvasók segítségére kell sietnie egyszerű adatközléssel, vagy bibliográfiai tájékoztatással. A burzsoa könyvtárak passzív beállítottságuk következtében egyáltalán nem értették meg a rájuk váró feladatokat. Ez az oka annak, hogy a könyvtárakon kívül külön fejlődött ki az úgynevezett dokumentációs szolgálat. Természetesen az, hogy a kölcsönzési munkát és a tájékoztató munkát más szerv végzi, a kapitalizmus anarchiájának bizonyítéka. A szovjet gyakorlat nem ismeri ezt a kettősséget. A Szovjetunióban a tájékoztatás könyvtári, mégpedig elsőrendű könyvtári feladat.

A felszabadulás után könyvtáraink felkészületlenek voltak és így kezdetben nálunk is önállóan szervezték meg a külön dokumentációs szolgálatot. Ez a folyamat azonban lassanként egészséges irányba tér. A Műszaki Dokumentációs Központnak az Országos Műszaki Könyvtárral való összeolvasztása mutatja azt az utat, amelyen járnunk kell. Öt éves tervünk szempontjából igen nagy eredmény a műszaki tájékoztatás kifejlesztése. Az Országos Műszaki Könyvtár megteremtette lapszemléjét és figyelő szolgálatát. Havonta 1200 folyóiratot referálnak. A folyóiratok jelentős cikkanyagáról rövid kivonatokat készítenek, s ezek a könyvtári tájékoztató osztály rendelkezésére állnak. Ezeket az ismertetéseket czenfelül megküldik a megrendelő üzemeknek. Több könyvtárunk már külön tájékoztató osztályt létesített és azokat folyamatosan bőviti.

Könyvtáraink tájékoztató munkájának módszereiben és tartalmában is szocialistának kell lennie. Ezért elengedhetetlen a megfelelő, a szocialista tájékoztatást lehetővé tevő segédeszközök beszerzése, megteremtése. Könyvtárainkban sok helyen ott van a burzsoa tájékoztatásnak teljes kellékára, de ugyanakkor nem igyekeztek megteremteni a szocialista tájékoztatás tárgy felállítását. Nem minden területen áll rendelkezésre megfelelő új, haladószellemű kiadvány Nyilvánvaló, hogy adatközlés szempontjából a régi segédkönyvek is tekintetbe jönnek — mert újak még nincsenek — de az is biztos, hogy könyvtáraink nem követtek el mindent, hogy háziigyzékek, témakartokékok és egyéb segédeszközök útján pótolják a hiányokat. Dicséretre méltó kezdeményezés, hogy a budapesti Egyetemi Könyvtár elkészítette a marxista-leninista időszakom analitikus kartotékját, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár pedig 7—8000 címet magába foglaló ajánló katalógust készített.

Legfontosabb teendő a tájékoztatómunka eszmei, politikai színvonalának emelése, a burzsoa maradványok leküzdése és a munka pártossá tétele. Ennek érdekében a könyvtárvezetés ide irányítsa a legtöbb figyelmet és politikailag, szakmailag fejlett dolgozókat állítson erre a területre. A szükséges segédeszközök, különösen azokat, amelyek a marxizmus-leninizmus anyagát tárják fel, sürgősen meg kell teremteni.

Kisebbségi könyvtáraink tájékoztató munkája nemcsak méreteiben, de feladataiban is különbözik a tudományos szakkönyvtárakétól. A dolgozók széles tömegeinek kell megmutatniok a tudás megszerzéséhez, illetve annak elmélyítéséhez vezető utat. Ezen a téren még nagyobbak a hiányok. Kevés segédeszköz áll rendelkezésre. A legtöbb helyen még azt sem tudják, hogy mi az az anyag, amit kézikönyvtárba kell tenni és azt hogyan kell használni. Könyvtáraink eddig semmiféle útmutatást nem kaptak a segédeszközökkel való bánásmódról. A »Könyvbarát« egyik feladata volna ezeknek felhasználási módjáról ismertetést adni. Sok tömegkönyvtárunk például azt sem tudja, hogy ajánló bibliográfiák je'ennek meg és, hogy azok mire valók.

Minden könyvtárosnak tudnia kell, hogy a könyvtár legfontosabb feladata az olvasótábor növelése. A személyes propaganda igen változatos eszközeivel komoly eredményeket értek el már eddig is egyes könyvtáraink. A berettyóújfalusi könyvtár, melynek már több, mint 2300 olvasója van, így szerezte olvasótáborát: meghívókat küldött szét, a meghívottak csoportjával elbeszélgetett, ismertette velük a könyvtárat. Az egyes munkahelyekre könyvtárfelelős propagandistát szerveztek. A könyvtár hozzákapszolódott a kultúrbrigádok munkájához. Könyvet adtak azoknak, akiket a kultúrbrigádok felkötötték. Meglátogatták a betegeket és azoknak is könyvet vittek. A községbe újonnan beköltözőket is meghívták a könyvtárba.

Az üzemi, városi és falusi könyvtárak már eddig is sokezer könyvkiállítás rendeztek, melyet a dolgozók százezrei néztek meg. Ezek a kiállítások gyakran ötletszerűek, sematikusak voltak. Könyvtáraink nem kaptak megfelelő központi, módszertani támogatást. Kivételnek szinte csak a nagyobb, reprezentatív kiállításokat tekinthetjük. Például az Országos Széchényi Könyvtár Leonardo da Vinci emlékére jól összeválogatott könyvanyaggal, gondos elrendezéssel, izéles dekorációval rendezett kiállítását nagy tömeg nézte meg.

A kiállításokat előre megállapított terv szerint rendezik. Mindig az időszéri politikai, termelési kérdések irányítsák a kiállítás tervét. A jó tematikai kiállításához szükséges egy alkalmas kiállító állvány, amelyre legalább 20 könyv helyezhető el. Ezen váltásák egymást a különféle témához kapcsolódó kiállítások. Politikai témájuk: *Mit tett értünk Rákosi elvtárs? Erted is harcol Korea. Békénk öre a Szovjetunió. A Békekongresszus mindnyájunk ügye.* A termeléssel kapcsolatban: *Mit olvasson az esztergályos? Fejlesszük szarvasmarha-állományunkat. Hogyan segítenek a mezőgazdasági gépek?* Természettudományos tárgyú témák: *Volt-e mindig élet a földön? Hogyan keletkezett az élet?* stb. A marxizmus-leninizmus valamilyen kérdéséről rendezett tematikai kiállítás nemcsak a kérdéssel foglalkozó könyvek olvasását segíti elő, vagy a pártoktatást támasztja alá, hanem egyúttal a marxizmus-leninizmus élenjáró voltának propagandája is.

A szóbeli propaganda sajátos tömegformái a könyvszemlék, könyvismertetések, ankétok irodalmi estek. A szovjet könyvtári gyakorlatból a könyvismertetések és ankétok propaganda formáját vettük át leginkább. Hiba volt, hogy nem láttuk, mennyire meggonddalosan választják ki ott az ankét anyagát. A szovjet könyvtárakban heteken át, egyénekenkénti beszélgetésekkel, vagy csoportos felolvasáson gondosan készítik elő az olvasókat az ankétokra. Hiba volt, hogy csak számszerű eredményekre törekedtünk, és nem néztük a minőséget. Fejődést jelentett különösen a tavalyi évben, hogy sok politikai tárgyú, műszaki és mezőgazdasági könyvet ismertettek. A szakmai könyvismertésekre már nem mindenkit, hanem csak az érintett rétegeket toborozták. Fontos, hogy dolgozó parasztágunk termelészövetkezeti témájú, bányászaink bányásztárgyú könyvismertetések,

vagy anketokon vegyenek részt. De hibás az a nézet, hogy a parasztokkal csak termelőszövetkezeti, bányászokkal csak bányásztárgyú könyveket akarnak ismertetni.

A könyvismertetések és anketok anyagát ki kell szélesíteni. Változatos formákat kell alkalmazni a más kultúrműsorba iktatott néhány perces ismertetőktől kezdve a dramatizált feldolgozáson át, a nagy, műsoros irodalmi estekig.

A szovjet könyvtárosok a könyvtárban, üzemekben és kolhozokban gyakran tartanak rendszeres felolvasásokat. A szovjet példa alapján 1950-ben a mi falusi könyvtáraink rendeztek ilyen felolvasásokat, de ezek lassan megszűntek. Pedig a szovjet és a román példa azt mutatja, hogy ezt a területet sem szabad elhanyagolni. A falvakban a lakott MNDSZ olvasókörök munkáját a megfelelő jó olvasmányok kiválasztásával kell elősegíteni.

A szovjet nagyüzemi könyvtárak mellett a lakott irodalmi körök mintájára, a mi nagyüzemeink is irodalmi köröket alakítottak. Ezek azonban fokozatosan érték eredeti céljuktól. Nem az irodalom tervszerű művelésére, önképzésre törekedtek, hanem irodalmi ambíciókkal rendelkező emberek egymásnak olvasták fel műveiket, úgyhogy ezek a régi önképzőkörök jellegét vették fel. A könyvtárak feladata új, friss erők, főleg az ifjúság bevonásával olyan köröket alakítani, amelyek folyóiratainkat, új írónkat tanulmányozzák és hozzájárulnak az irodalmi közvélemény kialakításához.

A burzsoá könyvtárakban világszerte nagy a pangás és a hanyatlás. Ez azért van, mert ezeknek a könyvtáraknak nincs meg az élettel való kapcsolatuk. A mi könyvtáraink viszont a legelenebb kapcsolatban állnak az élettel, elősegítői a fejlődésnek. Tegyük mi ezt a kapcsolatot még szorosabbá és könyvtárainkon keresztül is legyünk a mi szép, új szocialista világunk építői.

Az ajánló bibliográfiai munka helyzete és feladatai, különös tekintettel a tömegkönyvtárak igényeire

RACZ ARANKA, AZ ORSZAGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR MODSZERTANI OSZTÁLYANAK MUNKATÁRSA

(Rövidített szöveg.)

A bibliográfia a szocialista társadalomban a könyvtári munka szerves része, esz-
köz a könyvtárosok kezében a dolgozók politikai, szakmai és kulturális nevelésére. Irányítói a könyvtárosok és az olvasók számára a könyvek sokaságában való tájékozódásra. Elősegíti a dolgozók rendszeres önképzését, marxista-leninista világnézetük megszilárdulását. Fontos eszköze az agitációnak, emellett elősegíti, támogatja a termelő és tudományos munkát is. A bibliográfiai munka tehát nem viszonyulhat közömbösen, passzívan az új feladatokhoz, hanem minden rendelkezésre álló eszközzel segítenie kell a feladatok megoldását. Ezt jelenti a bibliográfia pártosságáról szóló lenini tanítások.

A szovjet könyvtárak követik e tanításokat, az ajánló bibliográfiák százaival segítik a dolgozók továbbképzését. Rendszeres olvasásra, önmaguk rendszeres képzésére nevelik az olvasót. Foglalkoznak az élet minden kérdésével, a politikával, a technikával, a mezőgazdasággal, a szépirodalommal, a művészetekkel, a sporttal, az egészségügy kérdéseivel. Készítenek bibliográfiákat nemcsak felnőttek, hanem gyermekolvasók számára is. Ugyanakkor jelentékeny segítséget ad a könyvtárak bibliográfiai munkája a szovjet tudományos munkához is. A szovjet bibliográfiai munka minden tevékenységével a nép érdekeit, a kommunizmus építésének hatalmas feladatait szolgálja.

Nem így a polgári bibliográfia, amely nem a nép, hanem a »business«, az üzleti érdek szolgálatában áll. Az imperialista nagytőke felhasználja a könyvtárak dokumentációs anyagát a hadi igazgatásban és gyarmatosító politikájában. Jellemző például, hogy a második világháború után az UNESCO rendszeresen adja ki Dél-Ázsiára, Indiára, Burmára és Ceylonra vonatkozó dokumentumok sorozatos bibliográfiáját. A bibliográfiai munka teljes mértékben az imperialista nagytőkét szolgálja ki. Ezt a tendenciát azonban leplezni akarják és a bibliográfia úgynevezett objektivitását követelik. Azért kell ezzel foglalkozni, mert az »objektivitás« burzsoa jeleszavának van még nálunk talaja. A tudomány és ezzel együtt a bibliográfia ú. n. objektivitásának gondolata mélyen beivódott a régi rendszerben nevelődött könyvtárosok tudatába és nem mindenki tudta ezt még felszámolni.

Körülbélű másfél éve kezdtük el az ajánló bibliográfiák készítését. Ez is egyik jele, hogy ha lassan is, de megindultunk a szocialista bibliográfiai munka irányába. Itt is megmutatkozik azonban a bibliográfiáról szóló felfogás polgári ideológiai maradványa.

A köznapi szóhasználat tudományos és ajánló bibliográfiáról szokott beszélni. A kétfajta bibliográfiai munka ilyen szembeállításával elvileg hibás és helytelen. Azt a burzsoa fel fogást tükrözi, hogy a tömegek művelődését segítő bibliográfiának nem kell tudományos színvonalat képviselnie. Eppen ezért sokan egy kicsit le is nézik az ajánló bibliográfiát. Ez az a jelenség, amit tudományos arisztokratizmusnak szoktak nevezni. Ilyen fel fogás ellen fel kell vennünk a harcot.

Az 1945 óta végzett bibliográfiai munkát három csoportra oszthatjuk: lajstromozó, szak- és ajánló bibliográfiákra. A munka jellemzésére a legfontosabb műveket emlitem meg:

1. Komoly, nagyjelentőségű esemény volt, hogy 1946-ban megindult az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* és melléklete, a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a. Nagy hiba azonban, hogy ez a minden könyvtár számára fontos segédeszköz többhónapos késéssel jelenik meg. El kell érni, hogy a *Nemzeti Bibliográfia* kéthetenként jelenjék meg és az anyag lezárásától számított két héten belül napvilágot lásson.

2. A szakbibliográfiai munkát főként abból a szempontból vizsgáljuk, hogy milyen mértékben könnyítik meg a tudományos kutatást, mennyiben járulnak hozzá a szocialista építőmunkához, a dialektikus materialista világnézet megszilárdításához.

Megkezdődött a marxizmus-leninizmus klasszikusainak bibliografizálása. Megjelent a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár összeállításában Sztálin elvtárs műveinek magyar nyelvű bibliográfiája. A bibliográfiát széles körben használják, nélkülözhetetlen segédeszköz a kutatóknak, előadóknak, egyéni tanulóknak. Hasonlóképpen nagy szükség lenne Lenin magyarul olvasható műveinek analitikus bibliográfiai felállítására is.

A marxista történelemkutatás nagyjelentőségű segédeszköze a *Magyar Történeti Bibliográfia* három kötete, a Történettudományi Intézet szerkesztésében, melyet minden bizonnyal követni fog a többi korszak hasonló feltárása is.

A másik bibliográfusainkat gyakrabban foglalkoztató terület a szépirodalom. Jelentős eredmény, hogy van bibliográfiánk, amely számot ad a magyar nyelven megjelent orosz irodalomról, a szovjet népek magyar nyelven megjelent szépirodalmáról. Van bibliográfiánk az 1945 és 1950 között megjelent magyar szépirodalomról. Hiányzik azonban bibliográfiánkból az értékelés. Az orosz irodalom magyar bibliográfiája az anyag teljes feltárására törekszik és sok olyan író is felvesz, akiknek a neve régen feledésbe ment, vagy akiknek munkássága nem szolgálja a haladást. Ez magábanvéve nem lenne hiba, ha a bibliográfus megadná az egyes írók munkásságának rövid értékelését is.

A szakbibliográfiai munka másikat részét az alkalmazott tudományok területén végzett bibliográfiai munka teszi ki. Az Országos Műszaki Könyvtár a szocialista építés idő szerű kérdéseit figyelembevéve indította meg a *Műszaki Fejlesztés Bibliográfiája* sorozatot. A mezőgazdaság területén összesen három bibliográfiai jegyzékről számolhatunk be, ezek sem nagy jelentőségűek. Szembetűnő a természettudományi és az orvosi bibliográfiák hiánya. Nincs bibliográfiája a magyar és a magyar nyelven olvasható könyvtár-tudományi irodalomnak.

Az 1945 óta megjelent szakbibliográfiai anyagot áttekintve, szembetűnő jelenség, hogy aránytalanul nagyobb a társadalmi tudományok (történelem, politika, nyelvészet, irodalom) bibliográfiai feldolgozása, mint a természettudományoké és az alkalmazott tudományoké. Ez a jelenség még mindig a tudományok idealista szemléletét tükrözi. Komoly hiányossága a munkának a tervszerűtlenség. Ennek egyik oka a bibliográfiának a tudományos tervektől való elszakadottsága és az, hogy hiányzott egy olyan szerv, amely a bibliográfiai munkát tervszerűen irányítaná, összehangolná. Ez a feladat a jövőben az Országos Széchényi Könyvtárra hárul. A nép ügyéhez való pártos viszonyulás sem mindig fejeződik ki a bibliográfiákban. Semmi sem fejezi ki bennük, hogy szocializmust építő ország szocialista tudományát kívánják szolgálni. A szakbibliográfiai pártossága megnyilvánulhat az anyag válogatásában és az annotálásban. Vannak olyan bibliográfiai, amelyeknek rendeltetésüknél fogva teljességre kell törekedniök. De nem mind ilyen. Nem a teljesség követelése teszi a bibliográfiát tudományossá. Szükség van a szakbibliográfiáknál is értékelésre, esetleg válogatásra, a témától és a bibliográfia céljától függő mértékben. Hasonlóképpen igen hasznos dolog az annotáció alkalmazása is, amely a tárgyi utaláson kívül röviden értékeli, útmutatást ad a kutatóknak, hogy melyik művet milyen mértékben használhatja fel.

A tömegkönyvtárak munkájának bibliográfiákkal való segítése az egyetemi könyvtárak számára új feladatot jelent. Eppen ezért, elismerésre méltó, hogy a budapesti, a debreceni és a szegedi egyetemi könyvtár, valamint a Közgazdasági Egyetem könyvtára ennek szükségességét felismerve, elsőnek látott munkához.

3. A bibliográfia harmadik, nemrégben kezdett munkaterülete az ajánló bibliográfia. A mindinkább előtérbe kerülő olvasószolgálat kérdései egyre erőteljesebben velettek fel a jó segédeszközök, ezek között elsősorban az ajánló bibliográfiák szükségességét. A szovjet ajánló bibliográfiai munka tapasztalatait felhasználva megindult a munka nálunk is. Az elmúlt időszak alatt, mintegy ötven ajánló bibliográfia készült. Uttörő munkát végzett itt a Fővárosi Szabó Ervin és az Országos Műszaki Könyvtár. A Szabó Ervin Könyvtár mintegy 25, az Országos Műszaki Könyvtár pedig 16 ajánló bibliográfiát készített. Példájakat több budapesti és vidéki könyvtár is követte. Így a felsorolt egyetemi könyvtárakon kívül az Országgyűlési Könyvtár.

Az ajánló bibliográfiák tematikája elég változatos. Vannak ajánló bibliográfiák a békeharcról, a Szovjetunióról, Sztálin elvtársról, Koreáról, a népi demokratikus országok-ról a háborús gyűjtögetők elleni harcról, a klerikális reakció elleni harcról, a Francia Kommunista Párt harcairól, Adyról, József Attiláról, a haladó nyugati irodalomról. A műszaki irodalom területén az építőipar, a vasipar, energiagazdálkodás, a tömford- és alumíniumgyártás, a műanyagok felhasználásának fontos, új irodalmából. Bármennyire örvendetes is, hogy aránylag rövid idő alatt annyi ajánló bibliográfia készült, az eredménnyel koránt sem lehetünk megelégedve. Nincs ajánló bibliográfia például természettudományi tárgykörből. Nem készítettünk ajánló bibliográfiákat a marxizmus-leninizmus oktatásának alátámasztására, nincs mezőgazdasági ajánló bibliográfia, nem készült honismereti tárgyú ajánló jegyzék és még jónéhány hiányt felsorolhatnánk.

Az ajánló bibliográfiák szerkesztésében nem alakult még ki az egységes gyakorlat. A könyvtárak nem használják fel eléggé a szovjet tapasztalatokat és a vonatkozó irodalmat. Az ajánló bibliográfiák módszeres készítésében legnagyobb tapasztalatai a Szabó Ervin Könyvtárnak vannak. Sikeresen alkalmazza a szovjet gyakorlatban bevált típusokat: a »rövid ajánlójegyzéket« és az »olvasótervet«. A »rövid ajánlójegyzék« egy témával kapcsolatos legfontosabb irodalmat foglalja össze, a könyveket ismertetésekkkel, annotációkka: látja el, az anyagot úgy tagolja, hogy az olvasó megismerje, a téma legfontosabb kérdéseit. Készített már a Fővárosi Könyvtár olvasóterveket is, amelyek célja, hogy rendszeres olvasásra neveljék az olvasót, fokról-fokra az egyszerűtől az összetett felé vezessék a téma megismerésében.

Leggyengébb oldala a Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiáinak az annotáció. Sok a semmitmondó, de hangzatos, terjengős ismertetés, amely nem mutat rá a lényegre, nem kelti fel az olvasó érdeklődését. A legtöbb megjelent Koreáról szóló bibliográfia annotációi is túl hosszúak. Az annotációnak rövidnek, tömörnek kell lennie, amely néhány szóban utal a könyv tartalmára, értékel és ajánl, esetleg a szerzőre, vagy a műre vonatkozó lényeges adatokat közli. A referátumtól éppen abban különbözik, hogy nem tartalmi kivonatot. Hasonló hibák mutatkoznak a többi bibliográfiánál is.

A budapesti Egyetemi Könyvtár Duclos elvtárs bebörtönzése alkalmából készítette el a »Mit olvassunk a Francia Kommunista Párt harcairól« című annotált ajánló jegyzéket. Ezzel jó példáját adta annak, hogyan reagáljon a könyvtár az időszzerű politikai eseményekre. A szegedi egyetemi könyvtár ajánló bibliográfiai munkájának is fő érdeme, hogy fogékonyan reagál az időszéri helyi, vagy általános érdekű problémákra. Készített például ajánló bibliográfiát Sztálin elvtársnak az alap és felépítmény kérdésével kapcsolatos munkájáról és ezek irodalmáról. A szegedi textilművek dolgozóinak készítettek egy bibliográfiát »A jó fonómunkás könyvei« címmel. A »Béke könyvei« címmel a béke harcosainak kívántak segítségére lenni.

Az annotációkkal itt is, mint a legtöbb ajánló bibliográfiánál, baj van. »A jó fonómunkás könyvei«-ben olvashatjuk: »A szerző tárgyalja a fonal egyenlőtlenségét előidéző okok szabályozását és az egyenlőtlenség meghatározásának módjait. Kihangsúlyozza a gyapot gondos keverésének fontos fontosságát, mint a fonal egyenlőtlenség elleni folytatott harc eszközeit.« Azt hiszem, ezt magyarul is meg lehetett volna írni.

Jelentős munkát végzett a műszaki irodalom ajánlásában az Országos Műszaki Könyvtár. Bibliográfiai két csoportra oszthatók: az iparági ajánló bibliográfiák, főként a műszaki értelmiség, a képzettebb szakemberek használatára, továbbá az általuk olvasótervnek nevezett alacsonyabb képzettségű olvasók részére készült kisebb annotált jegyzékek. Mindkét sorozat népgazdaságunk fejlődése szempontjából a legidősebb kérdésekkel foglalkozik, bányászattal, az építő- és vasiparral, a műanyagok technológiájával és az energiagazdálkodással. A Mezőgazdasági Könyvtár eddig még nem készített ajánló bibliográfiát.

Attekintve az egész ajánló bibliográfiai munkát, azt gondolhatná valaki, hogy sok történt ezen a területen, pedig valójában nagyon kevés. A tematikai és feldolgozási hiányokon kívül az elkészült bibliográfiák hatásfoka is alacsony, kevés jelenik meg nyomtatásban és azok is kis példányszámokban. Hiba van a bibliográfiai terjesztése körül is. Eddig 8–10 ajánló bibliográfia került népkönyvtári, illetve üzemi könyvtári hálózatba —

elvileg. Gyakorlatilag azonban sokkal kevesebb. Általában nem jutnak el a falusi és üzemi könyvtárakhoz, elakadnak a tanácsoknál, üzemekben az Ü. B.-nél, vagy még előbb, a területi bizottságoknál. A bibliográfiák felhasználásával kapcsolatban sem kielégítőek a tapasztalatok. Csak a nagyobb könyvtárak használják fel esetenként a bibliográfiákat. Az RM Művek könyvtára megismertette olvasóival a »Mit olvasson a marós« című ajánló bibliográfiát. Az eredmény az lett, hogy 15 százalékkal emelkedett a marással foglalkozó szakkönyvek kölcsönzésének száma. Ez azonban nem általános jelenség. A hiba legfőbb oka, hogy az eddigi bibliográfiák nagyrésze nem adott a könyvtárosok számára módszertani útmutatást felhasználásukhoz.

A szovjet ajánló bibliográfiák a módszertani útmutatók mellett még könyvkiállítások, plakátok leírásait, a bibliográfiából készíthető minta-olvasóterveket, irodalmi estek műsorát, felolvasásokhoz szemelvények jegyzékét is közli a könyvtáros munkájának megkönnyítésére. Ily módon a szovjet könyvtárosok számára a bibliográfia igen megbecsült és nélkülözhetetlen segédeszköz.

A könyvtárak általában nem tanulmányozzák eléggé a bibliográfiák felhasználását. Ennek oka az is, hogy eddig nem fordítottunk elég gondot a munka nyilvánosságára. Eddig mindössze egy bibliográfiát bíráltunk meg nyilvánosan. A »Könyvbarát« sem foglalkozik rendszeresen a megjelenő bibliográfiák ismertetésével és bírálatával.

Összefoglalva feladatainkat:

1. A pártosság elvét érvényesíteni kell a bibliográfiai munka minden területén. Küzdeni kell a burzsoá bibliográfiai elmélet és gyakorlat maradványai ellen.

2. Meg kell szüntetni az egész bibliográfiai munka területén eddig uralkodó tervszerűtlenségét. A munka összehangolására az Országos Széchényi Könyvtár módszertani osztálya megtette az első lépéseket. Ki kell szélesíteni a tematikát, erőteljesen hozzá kell fogni az eddig elhanyagolt területek bibliográfiai feldolgozásához, a bibliográfia mindkét fajtájában. A szakkönyvtárak helyes és reális tervének előkészítéséhez meg kell találni a Tudományos Akadémiával való együttműködés legmegfelelőbb formáját.

3. Folyamatos, állandó feladatnak kell tekinteni a bibliográfusok politikai és szakmai továbbképzését.

E három alapvető probléma megoldása mellett a következő gyakorlati feladataink vannak: jó ajánló bibliográfiákkal kell ellátni a tömegkönyvtárakat. Ezek tartalmát pártunk politikájá, a szocializmus építésének aktuális feladatai határozzák meg. Ebben a munkában vezető szerep vár az Országos Széchényi Könyvtárra. Mint országos vezető könyvtárnak feladata az ajánló bibliográfiák legalkalmasabb típusainak kikísérletezése, a munka módszereinek kialakítása és a legjobb tapasztalatok közrebocsátása. Fontos feladata az Országos Széchényi Könyvtárnak a típus-katalógus elkészítése. A bibliográfiai osztályt sürgősen meg kell erősíteni és úgy kifejleszteni, hogy országos jelentőségű feladatait el tudja végezni.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárra hárul az a feladat, hogy eddigi előmunkálatai alapján, főként a marxista-leninista világnézet propagandáját, a dolgozók ideológiai nevelését támassza alá bibliográfiai munkájával. Fokozott feladatok várnak az ajánló bibliográfiák készítésében a többi szakkönyvtárra is, elsősorban az Országos Műszaki és a Mezőgazdasági Könyvtárra. Az egyetemi könyvtárak legfőbb feladata az egyetemi oktatómunka megfelelő bibliográfiákkal való segítése mellett a tömegkönyvtárak bibliográfiai támogatása.

A megyei könyvtárak bibliográfiai feladatai kettős jellegűek. Egyrészt teljes erejükkel elő kell segíteniök a már megjelent és megjelenő ajánló bibliográfiák felhasználását a könyvtárakban, másrészt meg kell kezdeniök erejükhöz mérten a felmerülő helyi jellegű bibliográfiai igények kielégítését. Távlabbi feladat: a megye történetének, földrajzának, gazdasági életének, bibliográfiai feldolgozása, az ú. n. táj, vagy területi bibliográfiai munka megindítása. A kisebb jegyzékek készítésével gyakorlatot szereznek e nagyobb felkészültséget igénylő munkához. A megye rendszeres bibliográfiai feldolgozását a területén működő egyetemi könyvtárak, tudományos kutatóintézetek munkatársainak segítségével kell majd megoldaniök. Meg kell szervezni, hogy a megyei könyvtárak a megjelenő, könyvrári forgalomba nem kerülő bibliográfiákat megkapják, esetleg több példányban is. A jövőben a bibliográfiák terjesztése a Könyvtárellátó úttján történik. Addig is azonban, amíg ez szervezeten megindulhat, a Népkönyvtári Központ vállalja a bibliográfiák szétküldését.

E feladatok elvégzéséhez megvannak az előfeltételek. Világosan látjuk a célt, megvan a képességünk arra, hogy a feladatokat megoldjuk, és mint az 1953. évi tervek mutatják, egyszerűségünk sem hiányzik. Kitartó, szívós munkával, a hibák leplezés nélküli feltárásával, a szovjet bibliográfia tapasztalatainak széleskörű felhasználásával a felmerülő nehézségeket leküzdjük és kultúrforradalmunk sikeres megvívását, bibliográfiákkal is jelentősen elősegítjük.

Hozzászólások

KELLNER BERNAT, a kaposvári Megyei Könyvtár vezetője, Somogy megye feudális nagybirtokai felszabadult cselédeknek soha nem látott könyvmohóságáról emlékezett meg. — *Ez az oka* — mondta —, *hogy sok feladattal kell megbirkóznunk és bevallhatjuk, néha meg is torpanunk. A könyvtárosnak szenvedélyesen kell szeretnie munkáját. Bármilyen jól képzett dolgozói vagyunk is szakmánknak, nélkül a szeretet nélkül csak iparosai leszünk, de művészei soha. Hiba, hogy a propaganda munkánál csak a technikai eszközökkel foglalkozunk, pedig nem kevésbé lényeges és nehezebb része annak: megteremteni az igényt a könyvre. Ez az a propaganda, ahol elsősorban szükségessé a pártszervezet, tömegszervezetek, szak-szervezetek, üzemek támogatása.*

Példát mondott, hogy azok az olvasók, akikkel elvtársi szeretettel foglalkozott, a könyvtár legjobb propagandistái lettek. Egyik olvasója, akinek két-háromszori kölcsönzés után a könyvet a legközelebbi alkalommal kérés nélkül kikészítette az asztalra, ezt az egyszerű és apró udvariasságot azzal hálálta meg, hogy legközelebb még két olvasót hozott. Könyvtár-munkájához hatalmas segítséget nyújtott a megyei pártszervezet és a helyi sajtó.

CSORJA CSABA Tardi könyvtáros bevezetőjében kiemelte, hogy Tard szövetségi község a múltban az ország egyik legszegényebb községe volt.

— *A községben a mult rendszerben működött az iskolában elhelyezve egy könyvtár, amely kalendárumokkal, valóságos irodalommal és többségében Pesti Hírlap regényekkel volt tele: E szemetek kikölcsönzéséért díjat kellett fizetni. A könyvtár forgalma 1931-ben egész év alatt 69 kikölcsönzött kötet volt. A felszabadulás után a nép boldogan és lelkesen kezdett új életének építéséhez — folytatta a tardi könyvtáros — és a községben 1950 tavaszán létesült egy népkönyvtár 98 kötettel — Azóta 543 kötetre, majd a DISZ könyvtár beolvasása után 800 kötetre emelkedett a könyvek száma. A könyvtárnak 346 beiratkozott olvasója van, forgalma havi 5—600 kötet. A könyvtár munkája nagymértékben elősegítette a község dolgozói életfelfogásának megváltozását. — A tzsos agitáció ideje alatt az útiőröknek adtuk ki könyveket. Olyan könyveket, amelyek a közös gazdálkodás, a szovjet kolhoz életéről szóltak, hogy vigyék haza, olvassák át, adják oda szüleiknek és beszéljék meg velük, hogy milyen szép ez az élet.*

RATTAI ÉVA, Békéscsaba, Erzsébet-telepi könyvtáros aktíva így kezdte felszólalását

— *Könyvtárunk három téglagyár, egy baromjifeldolgozóüzem és több más kisebb üzem árnyékában, szinte az üzemek életét élve, azok növekedésével, fejlődésével lépést tartva, könyveket kölcsönöz egy olyan városrészben, ahol a múltban könyvtár még sohasem volt. — Emlékeztet, hogyan szervezte meg a pedagógusok szerint a »világ legrosszabb gyermekeit« ifjúsági olvasókörbe. — Kiválogattam lehelőleg — enyhén szólva — a legzajosabb, legelénkebb, de mellette a legértelmesebb fiúkat és lányokat, akik könyvtárunknak rendszeres olvasói, akik jól megválasztott könyveiket nemcsak elolvassák, hanem annak tartalmát és tanulságait meg is fogadják. — Ezekkel a gyermekekkel megismertette a kör célját. Elmesélte röviden Gajdar »Timur és csapata« című könyvének tartalmát amelyet ankét formájában kívánt feldolgozni. Nehéz feladat volt összefogni ezt az élénk társaságot és két, vagy három alkalommal kellett összejönni, hogy a fiatalok megértsék az irodalmi kör jelentőségét. Ma már 72-en vesznek részt a Petőfi irodalmi kör munkájában*

— *Bár most még iskolába járok — fejezte be Rattai Éva hozzászólását — egy év van még hátra az érettségiig, utána én is a könyvtárosok népes táborába szeretnék állni. Addig is igyekszem, hogy most még elég kezdetleges, de idővel talán szép eredményt elérő irodalmi körünket sikerre vezessem, mert ezzel is az irodalmat szeretetem meg könyvtárunk ifjú olvasóival.*

DIENES LASZLÓ, a Szabó Ervin Könyvtár vezetője felszólalásában kiemelte, hogy az a perspektíva, amelyet 1919-ben megálmodtak és részben megterveztek a magyar könyvtárügy modern fejlődésének perspektívája, néhány évtized után, most megvalósulhatott, mert hiszen a népi demokrácia a tervek számára megteremti az anyagi lehetőségeket, azokra a felételeket, amelyek ezt a fejlődést biztosítják. A továbbiakban Dienes elvtárs arra mutatott rá, hogy szükség volna egy olyan országos szerve, amely rendszeresen és tudatosan gondoskodik arról, hogy bármilyen típusúak is legyenek a könyvtárak, tudományos, vagy falusi könyvtárak, meg legyenek működésük anyagi feltételei. Hangsúlyozta, hogy az egyes minisztériumok, vagy tanácsok nem egyégesen bírálják el ezt a kérdést, s kell egy olyan központi szerv, amely leg-

alábbis ideológiailag vezeti ezeket a könyvtárakat.

A könyvtárosok szaklapjának kérdésénél feleltette, hogy Varjas elvtárs erről egy szóval sem emlíkezett meg és nem tulajdonított fontosságot annak, hogy a könyvtárosoknak komoly szaklapjuk legyen. A »Könyvbarát« nem teljesíti ezt a funkcióját.

— Azt hiszem, feltétlenül szükséges egy olyan könyvtáros szaklap megindítása, amely napirenden tartja a könyvtári munkának minden fontos napi problémáját, s ezekből a könyvtárosok tanulságokat meríthetnek munkájukhoz. Szerintem egy ilyen lap megindítása, ami évek óta vajdák, nagyon fontos volna.

A könyvtárak számbeli eredményeivel kapcsolatban a következőket mondta:

— A múlt évben a Népművelési Minisztérium azt a feladatot adta a Fővárosi Könyvtárnak, hogy a 40 000 olvasói létszámát emelje fel 80 000-re. Én erre határozottan kijelentettem, hogy ezt nem lehet megcsinálni. Bevallom, hogy meg lehetett csinálni. Év végére megtelt a 80 000, most megvan a 100 000. Tapasztalatunk az, hogy nem minden arany, ami fénylik, s hogy ez a nagy szám nem jelent mindig ugyanilyen eredményes kultúr-munkát. Mert mi történt? ... Nem tudtuk ugyanilyen arányban gyarapítani a könyvtárak személyzeti létszámát. Most itt állunk 100 000 olvasóval, akiknek nagy részével nem tudunk foglalkozni. Az eredmény az, hogy az olvasók egy része elmarad.

Megállapította végül, hogy — meg kell találni az egészséges középútat a számbeli terjeszkedés és az olvasatlás minősége között. A minőségi olvasatásnál lényeges az, hogy — természetesen a számbeli terjeszkedés mellett, amellelt, hogy minél nagyobb olvasóréteget bevonunk — a mennyiséget nem szabad olyan mértékben ellőozni, hogy az erősen az olvasatás minőségének rovására menjen.

ACZÉL TAMAS, Sztálin díjas író, az Írószövetség nevében szólalt fel.

— Bennünket, magyar írók: jelentős mértékben a könyvtárosok adnak át az olvasónak, ők azok, akik megismeretkik műveinket a dolgozókkal, tehát azoknál, akiknek mi írjuk a könyveket. Azt hiszem, hogy mi nem kísérjük kellő figyelemmel a könyvtárosok munkáját, de hadd tegyem hozzá, hogy a könyvtárosok oldaláról sem mutatkozik kellő figyelem és érdeklődés az írók, az irodalom ügyének fejlődése iránt.

— Az irodalmi közvélemény megteremtése jelentős mértékben a könyvtárosok kezében van — hangsúlyozta Aczél Tamás — hiszen ők azok, akik közvetlen kapcsolatban vannak az olvasóval, ők a közve-

títők az írók és az olvasók között. A sajtó, a folyóiratok kritikája rendkívül fontos dolog a mi számunkra. De igen fontos lenne, hogy jelenlegi fejlődési helyzetünkben megszervezzük és megkapjuk az olvasók széles rétegeinek kritikáját.

A továbbiakban rámutatott Aczél Tamás, hogy sajnos Magyarországon nincsen meg a baráti kapcsolat író és olvasó között, amely pedig mindenképpen szükséges az író személyes fejlődéséhez és az irodalom fejlődéséhez. Elmondotta, hogy a Szovjetunióban megjelent könyvei nyomán több levelet kap a szovjet olvasóktól, mint magyar olvasóitól. A könyvtárosok egyik feladata, hogy sajtó és olvasói tapasztalatait gyűjtse és feldolgozza, továbbítsa az Írószövetséghez, folyóiratokhoz, hogy megteremtse a kapcsolatot író és olvasó között.

A könyvtárosok irodalmi és irodalompolitikai műveltségével kapcsolatban megemlítette, hogy — irodalmunkban éppen a legutóbbi hónapokban komoly viták zajlottak le a magyar irodalom lényeges kérdéseiről. Kezdődött a költészeti vitával, folytatódott a Déry-könyv feletti vitával és most kicsúcsosodott a Középonti Előadói Iroda kultúrpolitikai munkaközösségében napokon át tartó vitában, amelynek fontosságát még csak emelte és hangsúlyozta Révai elvtárs ismeretes zár-szava.

— Ha egyénenként foglalkozunk az olvasókkal, akkor ezeknek az irodalompolitikai eseményeknek, vagy tényeknek az ismeretében kell az illető elvtárs véleményét kialakítani, persze nem erőszak útján, hanem megbeszélés keretében kell elérni, hogy a lényeges és helyes problémákra irányítsuk az olvasó bíráló képességét. A könyvtárosoknak ilyen harcossága, bátorsága és kiállása az irodalom gyors fejlődésének egyik eszköze

KAZAMITY GYÖRGY, az építőipari szakszervezet könyvtárainak munkájáról:

— A magyar könyvtárügyben az üzemi szakszervezeti könyvtárak jelentős helyet foglalnak el — mondta —, hiszen nem kis mértékben segítik elő üzemi dolgozóink nevelését, kulturális színvonaluk fejlődését, nem kis mértékben segítik elő az üzemi tervek teljesítését, illetve túlteljesítését.

Elmondotta, hogy ma már több mint 230 000 könyve van a szakszervezetnek, a több mint 1000 szálláshelyen és munkahelyen elhelyezett fiókkönyvtárakban. Az építőmunkások 18—20 százaléka rendszeresen olvas, ami jelenleg mintegy 40—50 000 építőmunkást jelent. Hangsúlyozta Kazamity elvtárs, hogy a könyvek nagymértékben segítik a dolgozók munkáját. Felhozta Szatmári János kőműves brigádvezető pél-

dját, aki elolvasta Makszimenkónak a gyorsfalazásról szóló szakmai könyvét és több egyéb szakmai brosrúráját. Az olvasókat átadja brigádjá tagjainak és teljesítményük egy hónap alatt 120 százalékról 300 százalékra emelkedett. — *Arra kell törekednünk* — mondta végül az építőipari szakszervezet felszólalója — *hogy az építőipari dolgozóknak ne csak 18—20 százaléka, hanem ennél nagyobb százaléka olvasson. Azt akarjuk, hogy az építőmunkások olyan szenvedélyesen szeressék a könyvet, mint ahogy a dohányos ember a cigarettát.*

Örömmel mutatott rá arra, hogy a szakszervezet olvasómozgalmába mind nagyobb számban kapcsolódnak be a nők és az ifjak. Inotán és a Földalatti Vasútnál például az olvasók 30 százaléka nő. Inotán az ifjúmunkások 35 százaléka olvas. Ez bizonyítja, hogyan tör utat a könyv az építőmunkások között.

STARCOZ ANDRAS, az egercsehi bányatelep könyvtárosa, a bányatelep könyvtárának fejlődéséről számolt be. Rámutatott, hogy kezdetben az üzemi bizottság nem sokat törődött a könyvtárral. Nem is igen tudta kiszolgálni az olvasókat. Később a szakszervezet fokozottabb segítségével megindította az olvasómozgalmat. A mozgalomban felhasználta az ifiket és a könyvtárba járó gyerekek szülei számára is állított ki olvasójegyet és küldött részükre könyvet. Így szervezte be olvasónak az egész családot. Szeptemberben már 416 olvasója volt. Ekkor Varjas elv-

Kauders Pál, a Földalatti Vasút könyvtárosa
hozzászól a vitához.

lárs, a Széchenyi Könyvtár vezetője három napig lent volt nála. Tőle igen sokat tanult. Ennek volt eredménye, hogy ebben a hónapban 118 új olvasója volt.

— *Ahhoz, hogy a könyvtár jól működjék* — folytatta Starcoz András — *olvasnia kell a könyvtárosnak. Persze mindent nem olvashat el. Szükséges, hogy minden könyvről legyen rövid kis ismertető, amiből megtudják, miről van szó a könyvben, így aztán ajánlhatják a könyveket.* — Megemlítette végül, hogy vezet egy regisztrációs könyvet a könyvek címéről, mert sok olvasó így kéri a könyvet és csinált egy katalógust a vásárolt könyvek borítólapjából, mert sok olvasó van, aki a könyv címlapja után szereti kiválasztani a könyvet.

ZALA IMRE, az Állami Könyvterjesztő Vállalat nevében üdvözölte a konferenciát.

— *A konferencia a könyvterjesztés dolgozóinak számára is jelentős, annál is inkább, mivel a könyvterjesztő és a könyvtáros együttműködése nélkül sem helyes könyvtárfejlesztés, sem könyvpropaganda nem lehetséges. Az utolsó időben* — mondta Zala elvtárs — *ez az együttműködés mind szorosabb lesz. Egyre gyakoribb, hogy könyvtáros és könyvterjesztő különböző alkalmakkor közösen rendez üzemi és más könyvkiállítászt.*

Beszámolt a könyvankétok tapasztalatairól, amelyeket az Állami Könyvterjesztő Vállalat rendezett és amelyek nemcsak a könyvterjesztésnek, hanem a könyvtáraknak is szerveztek olvasókat.

— *Az Állami Könyvterjesztő Vállalat egyik legfontosabb feladata a könyvtárak megfelelő ellátása. Ebben a tekintetben igen jelentős a Minisztertanács határozata, amely a vállalat keretén belül könyvtárellátó részleg felállításáról gondoskodik.*

Beszélt a Könyvtárellátó nehézségeiről és eredményeiről. — *A Könyvtárellátó jövőbeni munkájához igen nagy támogatást nyújtott a Szovjetunióban járt küldöttség beszámolója a szovjet kollektorok munkájáról,* — mondotta Zala elvtárs és kifejtette, hogy működési tervüket átoldozták, amelynek alapján minden remény megvan arra, hogy feladatukat a jövő évben jól meg tudják oldani. A Könyvtárellátó további feladataival kapcsolatban megemlítette, hogy a jövőben havonta kötszer a legfontosabb műveket szakelőadókkal ismerteti a vállalat, továbbá, hogy a jövőben a Könyvtárellátóval szerződésben álló könyvtárak az eddig negyedéves előzetes ismertető helyett havonta kapnak tájékoztatást a megjelenendő művekről. Felhívta a figyelmet a Könyvtárellátó részlegre, amelynek célja biztosítani a könyvtár

ellátását régebben megjelent kiadványokkal, könyvtártechnikai felszereléssel, amelynek feladata lesz módszertani, technikai és bibliográfiai tanácsadás és a könyvtári olvasópropaganda elősegítése.

(Az első nap délutánján Goriupp Alice katalóguskészítéssel szülő referátumára került sor, amelyet következő számunkban közlünk. Ugyancsak a következő számunkban közöljük Haraszi Gyula referátumát a káderképzésről.)

KAUDERS PAL, a Földalatti Vasút könyvtári munkáját ismertette. Elmondta, hogy míg 1951 decemberében csak 700 olvasójuk volt, az elmúlt hónapban 1760-ra emelkedett számuk. 16 műhelykönyvtárban és három szálláskönyvtárban társadalmi munkában dolgozó könyvtárosok 6000 kötet felett rendelkeznek. Beszámolt a könyvismertetőkről, amelyeket a szálláshelyeken 300–350 személy jelenlétében tartanak. Kritikát gyakorolt az Írószövetség felett, hogy három alkalommal kérték előadót és a szövetség nem küldött.

BÉKES GYÖRGY hatvani könyvtáros megbíráta a könyvkiadókat, mert — mint mondta — a kiadott ifjúsági könyvek címe sok esetben rossz, de nemcsak a címe, hanem fedőlapja is. Nem csábítanak elolvasásukra.

— Érdekes tapasztalataink vannak a könyvkölcsönzéssel kapcsolatban — mondta Békés György — például azoknak a klerikális befolyás alatt álló dolgozóknak a gyermekei, akiknek természettudományos könyveket kölcsönöztünk ki, lemorzsolódtak a hittanról az iskolában. Vagy egy másik eset: az egyik propagandista, aki a könyvtárban jó könyvet kapott, elérte azt, hogy az ő személynáriuma, amelyet a tszcs-ben vezetett, a város első szemináriuma közé került.

ASZTALOS GYÖRGYNE, az RM Művek könyvtárosa, többek között arról beszélt, hogy az ajánló bibliográfiák nem nagyon jutnak el az üzemekbe.

— Az üzemi könyvtárakba rendszeresen csúpan a »Könyvbarát« könyvismertetői érkeznek el a bibliográfiák közül. Engedjék meg az elvtársak, hogy a »Könyvbarát«-ra is kitérjek. Azonkívül, hogy a »Könyvbarát« komoly segítséget nyújtott számunkra, könyvtárosok számára, főként könyvismertető részében, közöl rendszeresen hasznos szakmai cikkeket is. Csak az a kérésünk a »Könyvbarát«-hoz, hogy ezek a szakmai cikkek szilárdabban álljanak a gyakorlati tapasztalatok talaján. Mit értek ez alatt? A »Könyvbarát« már kétszer közölt cikket az RM könyvtárról és mi ezekkel a cikkekkel nem vagyunk megelégedve. Nem azért nem

vagyunk megelégedve, mert talán csúnyákat mondott volna rólunk, sőt az a baj, hogy kevés olyat mondott, amiből komoly hasznunk lett volna. Valószínűleg keveset mondott olyat, amiből a többi könyvtáraknak is haszna lett volna. Nem elég azt mondani, hogy szép az, ha a könyvtárban sok az olvasó és ez, vagy az az olvasó Móricz Zsigmond, Mikszáth könyveit viszi ki a könyvtárból. Legyen a cikkben kritika is — lehet, hogy nem is jó, mert csak azt viszi és nem visz mást, nem visz műszaki könyvet, nem visz természet-tudományi könyvet, szovjet irodalmat stb. Ilyen kritikát is várunk. Természetesen ehhez az is szükséges, hogy a »Könyvbarát« munkatársai alaposan bent éljenek a könyvtárak életében, ne csak egy-egy kirándulást tegyenek oda egy—másfél órára. Elhiszem, hogy ezt ma még nehéz megoldani, de meg lehet oldani.

ZOLTÁN JÓZSEF, a Szabó Ervin könyvtár dolgozója hangoztatta felszólalásában: a magyar könyvtárügy történetében először fordult elő, hogy a bibliográfiai munka az őt megillető helyre, a könyvtári munka gyújtópontjába került. Kérte a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztályát: tegyék lehetővé, hogy a bibliográfiai munkához felbecsülhetetlen segítséget nyújtó, az országba érkező szovjet bibliográfiai eljussanak azokba a könyvtárakba, melyek bibliográfiai készítésével foglalkoznak. A szovjet bibliográfiai megfelelő kezekbe juttatását intézményesen, tervszerűen kell biztosítani. Azzal a javaslattal fordult a konferencia vezetőségéhez, hogy mondják ki határozatban egy magasszínvonalú, a magyar könyvtárügy elvi és gyakorlati problémáit felölelő, a szovjet és a népi demokratikus könyvtári munkával kapcsolatos cikkeket ismertető tudományos folyóirat megindítását. Meggyőződése, hogy ilyen folyóirat birtokában könyvtáraink még hatalmasabb fejlődésnek indulnak és még tevékenyebben mozdíthatják elő a szocializmus építését hazánkban.

VÉRTES GYÖRGY, az Országgyűlési Könyvtár vezetője, a »régii zárt« Országgyűlési Könyvtár mai, új feladatairól beszélt.

— A felszabadulás után, az újjáépítés, a különféle átépítések és technikai problémák megoldása után, az Országgyűlési Könyvtár 1951. november 7-én tette meg az első lépést, hogy gyűjtőkörébe eső anyagát a szocializmus építését elősegítő tudományos kutatás számára, továbbá a dolgozó nép politikai műveltségének elmélyítésére, szakmai tudásának növelésére feltárja és olvasó helyiségében rendelkezésre bocsássa. — A könyvtár

56 olvasóhellyel rendelkezik, s míg az első mástól hónap alatt naponta 19 olvasó látogatta a könyvtárat, ma az átlag már 55 olvasó. A legutóbbi hónapban érték a napi 90 olvasói átlagot. Beszámolt arról, hogyan érték el ezeket az eredményeket.

— *Első lépésként a könyvtár egy brosúrában ismertette gyűjűkörét és feladatait, a hazai és külföldi újdonságai-ból szaporulati jegyzéket adott ki. Az 1952 májusi minisztertanácsi határozat végrehajtása érdekében szélesebbkörű propagandamunka vált szükségessé.* — Elmondotta, hogy személyeshangyi leveleket írtak tudományos közéleti személyekhez, az Irószövetséghez, és az Újságírószövetség tagjaihoz. De a szélesebb rétegekkel is meg akarták ismertetni a könyvtárt és ezen a vonalon az V. kerületi pártbizottság segítségével a környező üzemekben is végeztek propagandamunkát.

DÁN GYULA, *Karácsond község népkönyvtárosa* a község könyvtári mozgalmáról és fejlődéséről beszélt. A 3600 lakosú Karácsond község népkönyvtárának ezidőszertint 746 olvasója van és a kölcsönzések száma túlhaladta az 1600-at.

— *Az eredmények legfőbb oka abban rejlik —* mondotta Dán Gyula — *hogy a párttal, a tanáccsal, a Megyei Könyvtárral, a kulturális- és tömegszervezetekkel kezdettől fogva a legszorosabb kapcsolatot tartottam fenn. Nem volt egyet-*

Sallai István, az Országos Széchényi Könyvtár helyettes vezetője tartja beszámolóját.

len megmozdulás sem, tanácsülés, tömegszervezési összejöve-el, melyen a könyvtár problémáit ne hoztuk volna felszínre. — Végezetül elmondotta, hogy — *dolgozó puraságunknak az a rétege, amely a könyvtárnak is szorgalmas olvasója, élén jár a termelésben, a terménybeadásba, s a mezőgazdasági munkák időben való elvégzésében.*

SZÁBADI EGON, a Statisztikai Hivatal osztályvezetője, a könyvtárak országos számbavételéről számolt be.

— *Ez az adatfelvétel nagy erőpróhája volt a népművelési szervezetnek és első-sorban a körzeti könyvtáraknak.* — Elmondotta, hogy a statisztikai felmérés sikerés volt, 8500 nyilvános tömegkönyvtár adatszolgáltatását érték el. — *Az adatok híven tükrözik könyvtárügyünk jelenlegi helyzetét. Megmutatják, hogy kultúrforradalmunk ezen a téren is helyes irányban fejlődik, a tömegkönyvtárak több mint háromnegyed része vidéken van.* — Felhívta azonban a figyelmet a Statisztikai Hivatal felszólalója, hogy az ország közel nyolc millió vidéki lakosára a könyvtárlománynak csak alig több, mint 50 százaléka jut.

— *A könyvtárak túlnyomó többségének könyvállománya igen csekély, mindegy harmad részének átlagos könyvállománya még a 100 kötetet sem éri el. 10.000 lakosra vidéken átlagosan majdnem kileno könyvtár jut, ugyanakkor Szabolcs megyében minden hét főre jut egy-egy könyvtári könyv. A könyvtárak könyvvel való ellátását a jövőben nagyobb terüszerséggel kell végezni: Zala megyében az egy könyvtárra jutó könyvek száma 250, Borsod megyében az 500-at közelíti meg. A könyvállomány műfaj szerinti megoszlása sem egyenletes. Budapesten a tömegkönyvtárak köteteknek a fele szépirodalmi mű, a vidéki könyvtáraknál ez az arány mindössze 40 százalék. — Kiemelte a könyvtárosok hivatásszeretét, mert a statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy 100 könyvtáros közül 93 társadalmi munkában látja el a könyvtárosi teendőket.*

Végezetül Szabadi Egon bejelentette, hogy a Központi Statisztikai Hivatal elnöke, kimagasló, áldozatkész munkájáért Nagy Lajost, a berettyóújfalusi könyvtár vezetőjét 1000 forint, Halfár Rudolfot, a mohácsi Járási Könyvtár vezetőjét 800 forint jutalomban részesíti, de elmondotta, hogy többek között a balassagyarmati, pápai, nagyatádi könyvtárak vezetői az állami fegyvelem betartásának fontosságát nem értették meg és laza munkájukkal hátráltatták az adatgyűjtés sikerét.

SZALAI GYÖRGY, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozója a könyvpropaganda előadások kérdéséről számolt be.

— *Alig van az országban, különösen a Dunántúlon olyan falu, ahol ne lett volna még könyvismertetés, ankét. Ezek a könyvismertetők és ankétok ezer és ezer új olvasót szereznek a könyvtáraknak, elmélyítik a dolgozó nép fiaiban a Szovjetunió iránti szeretetet, beoltják a hazajasság érzését a dolgozókba és kiművelik az új, szocialista erkölcsöt.*

Szalai György a továbbiakban az ankétok szervezéséről beszélt. Elmondotta, hogy gyakran rosszul választják meg az előadás színhelyét, későn értesítik az illetékes szerveket, vagy nem küldenek megfelelő számban könyveket. Komolyan megbírálta a tanácsokat. Megemlítette, hogy Csurgón a tanács népművelési osztályának vezetője egyszerűen megszőkött az előadás előtt. Berzencén a tanácselnök letagadta, hogy valamilyen előadásról szó lenne.

— *A baj az, hogy a tanácsok nincsenek tisztában a könyvismertetők és az ankétok jelentőségével. — A párt segítségével említi meg, amelynek igen nagy része van abban, hogy sok faluban sikeres volt az ankét. Megbírálta a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztályát is: — Több elvi irányítást kérnek az előadók. Mi, akik leme gyünk előadni, nem vagyunk tisztában azzal, hogy előadásunk miért volt jó, vagy miért volt hibás. A szóróányosan befutó jelentések nem adnak kritikát az előadóknak. Az elvi irányítás másik része az volna: jobban kell ellenőrizni ezeket az ankétokat, lehetőleg központilag, ugyanakkor gyakrabban össze kell hívni az előadókat és módszertani megbeszéléseket kell folytatni velük.*

HORVÁTH GEZA, tatabányai könyvtáros bevezetőjében kiemelte — hogy a körzeti könyvtárosok a könyvtárak megalakulásakor kevés gyakorlattal, kevés tapasztalattal, de annál több lendülettel és lelkesedéssel láttak hozzá a könyvtári hálózat szervezéséhez.

— *A szakkönyvek nyújtotta módszerek előbbreviszik dolgozóink munkateljesítményét — folytatta a tatabányai könyvtáros — új eljárások kutatására öszönzik őket. — Példaként felemlíti Csorba Géza Kossuth-díjas fűtőt, aki szakkönyvek segítségével érte el kiváló eredményeit. Matild József, tatabányai bányász a tatabányai népkönyvtárból kiválasztott szakkönyvek segítségével készített újításáért 400 forint jutalmat kapott. A szakkönyvek terjesztésével kapcsolatban elmondotta, hogy az augusztus 17-én alakult Megyei Könyvtárnak van műszaki részlege, azonkívül Tatabányán működik még öt üzemi műszaki könyvtár.*

Végezetül elmondotta Horváth elvtárs, hogy a könyvtárosok műszaki ismeretei hiányosak. Ahhoz, hogy a bányászok harcát több szakmai könyvvel segíthesse, kéri a nagy könyvtárak, az Országos Műszaki Könyvtár, a szakkönyvfördítők és a kiadók segítségét.

GERŐ ZSOLTNÉ, a textilipari szakszervezet képviselőjében a függetlenített könyvtáros kérdését vetette fel.

— *Nagyon súlyos és komoly probléma, u. i. határozat van rá, hogy függetleníteni kell a könyvtárosokat az éren felüli üzemekben, a 300 olvasót elérő könyvtárakban, de ehhez a határozattaloz nem kapjuk meg a lehetőséget. Ugyanakkor a helyzet, hogy az anyagiak nem állnak rendelkezésre. — Kéri, hogy a könyvtárosokat vonják ki az üzem létszámának keretéből. — Nyilvánvaló, hogy ha egy vállalatvezetőnek a között kell választani, hogy együgyel több szövődnője, vagy pedig könyvtárosa legyen-e, akkor amellett jog dönteni, hogy egygel több szövődnője legyen. Ez a kérdés tehát a határozattal még egyáltalán nem valósult meg.*

Az üzemi könyvtárak könyvellátásával kapcsolatban elmondotta Gerő elvtársnő, hogy — *a jövőévi jóléti keret megvalósul, a tervelfajlesztéshez lesz köve. Ha tehát egyik üzem negyedévi operatív tervét nem teljesíti, csak az év végén tudja teljesíteni a tervét, nem áll rendelkezésre pénz a rendszeres könyvellátáshoz. — A továbbiakban a felszólaló az agitáció fontosságáról beszélt és azokról a feladatokról, melyeket a szakszervezeteknek kell ellátnia az üzemi könyvtárak segítségével. Válaszolt Dienes elvtársnak a több olvasó, vagy minőségi munka kérdésére. — En ebben nem értek egyet. Nekem az a véleményem, hogy az legyen a feladatunk, hogy azokat az olvasókat is bevonjuk az olvasók táborába, akik még nem olvasnak. Nem kell attól félni, hogy ez a minőség rovására fog menni. Addig, amíg nem tudjuk megoldani azt a kérdést, hogy megfelelő számú könyvtári alkalmazott álljon rendelkezésére, például képpen a tömeges agitációt kell erre felhasználni. — Végezetül kérte, hogy a Szovjetunióban járt delegáció adja át tapasztalatait az üzemi könyvtárosoknak is.*

(Virág Magdolna, a KISTEFX könyvtárosa a katalógus-munkáról szól, amelyre legközelebbi számunkban térünk vissza.)

FÜSTI JOLÁN, a »3000. népkönyvtár« Széphalom községi könyvtárosa, könyvtára feloldásáról számolt be és arról, hogy elődje, Dzsupsin Anna milyen fáradságot nem ismerő munkával érte el, hogy a község lakosságának 20 százaléka ma már olvasója a könyvtárnak. Elmondta, hogy a tanács, a pártszervezet, a D'SZ. az

MNDSZ hogyan segíti munkáját és hogyan segíti a könyvtár a termelő és a békemozgalmi munkát. — *Látom, mit jelent kis falunknak a tudomány, a művelődés lehelőse* — fejezte be Füstí Jolán. — *Sok fiatalunk ma már magasabb iskolában tanul, katonatiszt lesz és én otthon maradok és ezen a poszton leszek katonája a nagy ügynek, a szocializmus mielőbbi felépítésének.*

SZABADI VIKTOR, a Ganz Vagongyár könyvtárosa az üzemi könyvtárak egyik legfontosabb területéről, a műhelykönyvtárakról számolt be. A műhelykönyvtárak jó munkáján keresztül sikerült a Ganz Vagonban elérni, hogy az olvasók számát 1000-ról 3500-ra emelték. Beszámolt anekdotáikról, amelyek egy-egy sztahanovista munkás beszél arról, hogyan segítette a könyv jó munkáját.

A hibák között felsorolta, hogy a műhelykönyvtárosok nagy része semmi, vagy nagyon kevés szakoktatásban részesül.

— *Helyes lenne* — mondotta Szabadi elvtárs — *ha a szakszervezetek nagyobb gondot fordítanak a kis könyvtárosok nevelésére és részükre hatnapos esti könyvtárosi tanfolyamokat rendeznének. Az üzemek, a szakszervezeti bizottságok a könyvtári munkát lebecsülik, nem számoltatják el a könyvtárosokat a végzett munkáról, a felmerült problémákat nem oldják meg. A könyvtármunkával kapcsolatos párt- és SZOT határozatokat egyes helyeken nem ismertetik idejében, vagy egyáltalában nem*

Füstí Jolán, a »3000-ik népkönyvtár« vezetője beszél.

ismertelik. Így természetesen azok végrehajtása elmarad. A szakszervezetek pedig nem tekintik súlyponti feladatnak a határozatok végrehajtásának ellenőrzését.

(Tiroler Gyula, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozója a katalóguskérdéshez szölt hozzá, erre legközelebbi számunkban visszatérünk.)

NAGY JÓZSEF, az Ózdi Kohászati Üzemek könyvtárosa Zolnay Vilmosnak, a Könyvbarát szerkesztőjének brosúrájáról emlékezett meg, amely könyvtára munkájáról szól.

— *Azóta* — mondotta az ózdi könyvtáros — *eredményeinket sikerült megtartanunk és fokoznunk. November elején könyvtárunk összszállománya 27.515 kötet volt. Szépirodalmi mű 55 százalék, ideológiai és ismeretterjesztő 30 százalék, szakmai mű 15 százalék. Hiányossága könyvtárának, hogy még mindig nincs katalógusa és megoldatlan az olvasóterem kérdése is. A könyvállomány fejlődése mellett állandóan emelkedik az olvasók száma. Az egyes műhelykönyvtárak versenyben állnak egymással és december 21-én, Sztálin elvtárs születésnapján könyvjutalomban részesítik a legjobb műhelykönyvtárosokat.*

— *Eddig jelentős mértékben fejlődő könyvtárunk további fejlődését erősen gátolja a könyveszerzésre előírányzott összegek fokozatos csökkentése.* — mondotta még.

KÖPECZI BÉLA, a Művelt Nép Könyvkiadó vezetője a könyvtárosok támogatását kérte.

— A kiadó nem tudja jól ellátni feladatát, ha nem kap kellő támogatást elsősorban a könyvtárosoktól. A Művelt Nép Könyvkiadó fennállása óta közel 1000 kiadványt jelentetett meg, a brosúrákkal együtt többmillió példányban. Ezeknek a kiadványoknak a visszhangja rendkívül csekély. Ezért a könyvtárosok is igen nagy mértékben felelősek. A kiadók azt várják a könyvtárosoktól, hogy egyrészt saját, másrészt az olvasók véleményét közöljék, mert ezt a kritikát fel kívánják használni munkájukban.

Az ismeretterjesztő könyvek propagandájával kapcsolatban Köpeczi elvtárs azt mondotta, hogy — ismeretterjesztő könyvek propagandája nem történhetik ugyanolyan módszerekkel, mint a szépirodalmi könyveké — és felhívta a könyvtárosok figyelmét, hogy elsősorban a Szabad Föld Téli Esték és a Szabad Föld Vasárnapok előadássorozataiban a tárgyhoz tartozó különböző ismeretterjesztő könyvekkel hívják fel a figyelmet e kiadványokra.

Megbírálta Köpeczi elvtárs a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztályát, mert az elmúlt esztendőben rendkívül kevés könyvtári kiadvány jelent meg.

— Kevés elsősorban az olyan kiadvány — mondotta — amely a szovjet tapasztalatokat továbbítaná a könyvtárosokhoz és ebben igen nagy mértékben a Könyvtárosztályt terheli a felelősség, amely nem tervezte meg kellő módon a kiadványok sorrendjét és számát. Fontos tehát, hogy a kiadó maga is komolyabban vegye a könyvtári kiadványok megjelenését és a Könyvtárosztállyal jól együttműködve, az elkövetkezendő esztendőben, itt is döntő változást sikerüljön elérni.

WALDAPFEL ESZTER, az *Országos Széchényi Könyvtár helyettes vezetője* az olvasók irányításának kérdésével foglalkozott. A Szovjetunióban szerzett tapasztalatai alapján elmondotta, hogy Magyarországon még rendkívül elmaradott a tájékoztató szolgálat.

— *Mi, tudományos könyvtárak, nem megyünk olvasóink elé, nem segítjük őket és csak tulajdonképpen olyan munkát nyújtunk, amelyet a katalógusnak kellene elvégezni.* — Ezzel kapcsolatban elmondotta, hogy a szovjet könyvtárakban a legfontosabb és legmagasabbrendű munka a tájékoztató szolgálat. Olisev elvtárs, a Lenin Könyvtár igazgatója, sokszor maga foglalkozik az olvasóval és próbálja megmagyarázni, hogy a kért és esetleg ki nem adott könyv miért nem megfelelő. — Nálunk éppen ez a munka hiányzik és hogy mennyire hiányzik — mondotta Waldapfel Eszter —, arra legjobb példa, hogy a közelmultban a Széchényi Könyvtárban tartott olvasókonzferencián az olvasók maguk nyilvánították azt a kérésüket, hogy amennyiben a tájékoztató szolgálatunk egy könyvet nem ad a kezükbe, magyarázza meg, hogy miért.

— *Hogy a könyvtáros a Szovjetunióban mennyire az olvasó elé megy* — folytatta Waldapfel Eszter —, *arra példák a kiállítások. A Lenin Könyvtár nagyszerű kiállításait nem külön, nagy kiállítási termekben rendezi meg, hanem az előcsarnokban, folyosóban, olvasóteremben.* — A szovjet elvtársak megmagyarázták, hogy nem lenne helyes, ha a kiállítást külön teremben rendezik meg, sokkal kevesebben néznék meg a kiállított könyveket, mint amikor a kiállítás végigkíséri a dolgozókat, amíg az olvasóterembe jutnak.

Felzárólagosát egy kedves, szovjet epizóddal fejezte be:

— *Amikor az új szerzemények kiállításának tárlói előtt megálltunk a Szaltukov—Scedrin Könyvtárban és ott a legfrissebb anyagot láttuk, megkérdeztük, körülbelül mennyi idő alatt jut el az olvasó kezébe. Határozottan az volt az érzésem, hogy a könyvtároskislány azt hitte, hogy vizsgáztatjuk őt, de jóízűen elnevette magát és azt mondta: »Hogy hogy, mikor? Hát azért van kiállítva, hogy ha ma kéri az olvasó, akkor azonnal kivesszem és legfeljebb vissza-*

teszem használat után. De akkor jó a kiállítás és akkor jó a propaganda, ha minél kevesebb kerül vissza és minél több van kézben.» Azt hiszem, nálunk itt is még elég nagy az elmaradás. Nagyon jól tudom, hogy egy kiállítási tárlóból egy, vagy két hétig nem kerül ki a könyv. Itt legalábbis a Széchényi Könyvtár eddigi gyakorlatairól beszéltek, amelyet sürgősen megváltoztattunk.

HORVATH ILONKA, pápai népkönyvtáros hozzászólásában az olvasás irányításának fontos eszközeiről, a bibliográfiákról, az ajánló könyvjegyzékekről szólott. A leküldött bibliográfiákat nem mechanikusan használják fel, hanem módosítva a terület adottságainak, a terület tömegkönyvtárainak, könyvállományának figyelembevételével.

— *Nyáron, az aratási, cséplési munkákkal kapcsolatban, a pápai Járási Könyvtár egy ajánló könyvjegyzéket állított össze. Tizenkét művet dolgoztunk fel. Az ajánló könyvjegyzék tartalmazta a szerzőn és a címen kívül azt is, hogy pontosan hányadik oldaltól hányadik oldalig terjedő részletet javasoljuk elolvasásra. A cséplőgépeknél és a mezőn arató dolgozóknál ennek az ajánló könyvjegyzéknek a segítségével 41 csoportos felolvasást tartottunk.*

LIPTAK PAL, a békéscsabai Megyei Könyvtár vezetője elmondotta, hogy azért van sok könyvtári aktívájuk, mert komolyan veszik őket. Komolyan veszik ezt a kérdést, mert szükségük van utánpótlásra, olyan fiatalokra, akikből könyvtárosok lesznek. Nemrégben nyitották meg az ifjúsági részleget. Ezzel együtt azonnal jé-

→ Lipták Pált a békéscsabai Megyei Könyvtár vezetőjét a Magyar Népköztársasági Erdemérem bronz fokozatával tüntették ki.

jelentkeztek olyan fiatalok, akik olvasók voltak, de szerettek volna részt venni a kölcsönzés munkájában. Kialakult a fiatalokban egy határtalan könyvtárszeretet, amely végülis azt eredményezi, hogy már 14—15 éves korban ehhez a munkához kapcsolódnak és a végcél náluk az, hogy könyvtárosok legyenek.

— Ha természetesen foglalkozunk ezekkel a fiatalokkal, akik a könyvtár aktívái lesznek, akkor megszüntetjük a káderhiányt, amellyel állandóan küzdünk és bizosi juk azt, hogy a könyvtárnak ezek a fiatalok rendes, odaadó munkatársai lesznek. Így véleményem szerint nem kell a státuszfejlesztésre várni, hanem az aktívok bevonásán keresztül kell biztosítani azt, hogy a tömegeknek a könyvtár felé való áramlása ne okozza azt, hogy ez a mennyiségi eredmény a minőségi munka rovására menjen.

ZOLNAY VILMOS, a Könyvbarát feladószerkesztője válaszolt a Könyvbarátra vonatkozó felszólalásokra:

— Varjas elvtárs referátumában megemlíttette, hogy a tudományos könyvtárak dolgozói nem igen olvassák a Könyvbarátot. Ezért a Könyvbarátot is hibáztatta, megbírálta és mindjárt jó tanácsot is adott megjavítására. Közöljünk több és jobb módszertani cikket. Ezt a jótanácsot megfogadjuk, annál is inkább, mert a Módszertani Kabinet létrejöttével lehetőségünk is lesz rá. Asztalos elvtársnő is megbírált bennünket. Igaza van. Ríportjaink igen gyakran felületesek. A jövőben megfogadjuk tanácsát, többet és hosszabban tanulmányozzuk az egyes könyvtárak életét. Elmélyültebben és kritikusabban írunk.

— Dienes és Zoltán elvtársak is megemlítték a Könyvbarátot, nyilvánvalóan ugyanazokból a tényekből indultak ki, amelyekből Varjas elvtárs, de Dienes elvtárs nem bírálta a Könyvbarátot. Nem akarja megjavítani talán? Dienes elvtárs azt ajánlotta, hogy a tudományos könyvtárak dolgozói részére indítsanak egy külön folyóiratot. Dienes elvtárs valóban úgy véli, hogy a Könyvbarát, úgy ahogy van, ilyen rosszan is jó lesz továbbra is a népkönyvtárosoknak és az üzemi könyvtárosoknak? Csak az a fontos, hogy a tudományos könyvtárosoknak külön folyóiratuk legyen?

— Az elért fejlődés eredményeként a Minisztérium határozatában egységesítette a magyar könyvtárügyet. Ezzel magasabb fokra helyezte, előrébb vitte és újabb fejlődés alapját vetette meg. Dienes elvtárs és Zoltán elvtárs — legalábbis a könyvtárosok folyóirata terén — szeretné szétbontani ezt az egységet. Ugy gondolom, hogy ez helytelen lenne.

Zolnay Vilmos felszólalása második részében a béke kérdéséről beszélt:

— Néhány nap és összeül Bécsben a harmadik Béke Világkongresszus, hogy a béke megvédéséről tanácskozzék. Tudjuk, a kérdés égető. Tudjuk, az imperialista államok vezetői egy újabb háborúra készülnek. Tudunk eszeveszett fegyverkezésükről, amely egy maroknyi tőkés csoportnak milliárdos hasznot, a nagy néptömegeknek pedig fokozottabb kiszármányolást, nyomorúságot jelent. Tudunk róla, hogyan uszítanak a szabad népek és általában az emberi szabadság ellen. Ismerjük hazugságaikat, melyekkel az emberek tudatát akarják eltorzítani, hogy ne ismerjék fel többé a jó és a rossz, a szép és az csomány, a hősi és az aljas közötti különbséget. Ismerjük eszközeiket, melyekkel az emberi lelket akarják megmérgezni, hogy a népek elveszítsék ellenállásukat és így könnyű prédájukká váljanak.

— Az ellenségnek, amely a népek békéjére tör, nemcsak harci fegyverei vannak és nem harci fegyverei a legveszedelmesebbek. Fegyvertárába tartozik a megalukvás szelleme, az ernyedé, halogató lustaság, a gyáva félelem, az önző öntudatlanság és a bitang hazafiatlanság is. Ezek ellen is harcolnunk kell.

Zolnay Vilmos ezután több példát sorolt fel az irodalomból, melyek hősi helytállásra, igaz hazafiságra tanítanak.

— Gondoljuk csak meg, micsoda hatalmas tudást jelenenek a könyvek. Azt, aki elolvassa őket, megtanítják az ellenjóró módszerekre, amelyeket az emberiség legkiválóbbjai dolgoztak ki és amelyek ha alkalmazzuk őket, erőssé, gazdaggá, megtámadhatatlan erőddé teszik országunkat. A mi könyvtáraink polcán ott sorakoznak az emberiség legnagyobbjainak, Leninnek és Sztálinnak művei. A kezünkben van a győzelem tudománya. Gondoljuk meg, micsoda erőt ad ez nekünk, micsoda felelősséget ró ránk. A polcokon ott állnak a művek, amelyek alkalmasak arra, hogy népünk elméjét és szívét felvertezzék a békéért folyó harcban. A béke megvédése rajtunk is áll. Az érte vívott harc jó fegyverei kezünkben vannak. A mi feladatunk, melyet senki más nem végez el helyettünk, hogy a nép kezébe adjuk könyveinket, feltárjuk a bennük rejlő tudást és szépséget és így tanítói és nevelői legyünk az embereknek. Legyőzhetetlenné tegyük őket és legyőzhetetlenné tegyük a béke ügyét. Ez kötelességünk.

BARABASI REZSŐ, a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztályának vezetője elmondotta beszámolójában, hogy hazánkban ma több, mint 8 és félezer tömegkönyvtár van, melyből több, mint négyezer a szakszervezeti könyvtár. Ezekben a könyvtárakban közel ötmilliónyi könyv áll az olvasók rendelkezésére. A nagy

nyilvános könyvtárakban és egyetemi könyvtárakban több, mint hétmillió könyvkincs van felhalmozva, havonta átlagosan egymillió kötet könyvet kölcsönöznek ki a könyvtárakból otthoni olvasásra és meghaladja a százezret az olvasótermekben elolvasott könyvek száma.

A könyvpropaganda még sok helyen egyoldalúan szépirodalmi könyvek népszerűsítésére korlátozódik és elhanyagolja a politikai, tudományos, ismeretterjesztő könyvek és brosúrák, valamint a műszaki és mezőgazdasági ismeretek propagálását. A könyvtárak jelentős részében még nem fordítanak kellő gondot az olvasók számára és a könyvkölcsönzési forgalomnak az állandó emelésére, könyvtáros aktivisták szervezésére, különösen a tömegkönyvtárakban, amelyeknek erre legnagyobb szükségük van.

A tudományos könyvtárak általában még kevéssé számolták fel a tömegkönyvtáraktól való elkülönülés régi szemléletét, s még nem váltak képessé arra, hogy kellőképpen biztosítsák a tömegkönyvtárak részére a szükséges bibliográfiai, módszertani és egyéb segítséget. Az olvasók részére nyújtott tanácsadás a tudományos könyvtárakban sem áll elég magas színvonalon; a speciális szakismeret nem párosul kellő marxista-leninista felkészültséggel.

A tömegkönyvtárak gyors ütemben kiépült országos hálózata nincs még teljesen összefogva, nem kielégítő sem a szakszervezeti, sem a községi könyvtárak irányítása.

A konferencia nagy figyelmet szentelt mindezeknek a kérdéseknek. A hozzászólók bírálták saját munkájukat, de a vezetőszervek munkáját is. Szalai György elvtárs, a Szabó Ervin Könyvtár egyik felszólója a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztályát bírálta, mert nem ad elegendő elvi segítséget a könyvankétokat tartó előadóknak. Majdnem minden üzemi könyvtáros bírálta a szakszervezeti szerveket, mert nem segítik eléggé a könyvtárak munkáját. Alapos bírálatot kapott a nagykönyvtárak bibliográfiai munkája is.

Több felszóláló hangsúlyozta, hogy a Könyvbarátnak a munkáját meg kell javítani. A tudományos könyvtárosok teret kértek maguknak a folyóiratban. Külön súllyal szerepelt a konferencián a politikai, műszaki, természettudományi és mezőgazdasági irodalom kérdése.

A konferencián két jelentősebb vitakérdés merült fel. Az egyik az volt, hogy milyen ütemben szaporítsuk az olvasók számát. Dienes elvtárs, a Szabó Ervin Könyvtár vezetője, de Kellner elvtárs, a kaposvári Megyei Könyvtár dolgozója is helytelenül, szembeállították egymással az

olvasók számának szaporítását és az olvasókkal való »minőségi« foglalkozást. A Konferencia több felszólója fellépett ez ellen a nézet ellen. A konferencia a könyvtárosok munkájának további javítása mellett az olvasók számának és a könyvforgalomnak erőteljes emelése mellett foglalt állást.

A másik vitakérdés az volt, hogy a Könyvbarát mellett egy másik folyóiratot kellene indítani, amely a tudományos könyvtárak problémáival foglalkozik. Ez a törekvés akarva, akaratlanul a tudományos könyvtárak elkülönülését jelentené a tömegkönyvtáraktól. A konferencia egészében dokumentálta a tudományos könyvtárak és a tömegkönyvtárak egymásrataltságot és szükséges együttműködését.

Az írók és a könyvtárosok, a kiadók és a könyvtárosok kölcsönös segítségéről is tárgyalt a konferencia. Aczél Tamás elvtárs, Sztálin-díjas író felszólalásában kérte a könyvtárosok segítségét ahhoz, hogy az írók megismerjék az olvasók véleményét. Ezt a javaslatot a konferencia határozatai közé is felvette.

NAGY LAJOS, *berettyóújfalusi járási könyvtáros* a DISZ-fiatalok neveléséről beszélt. A berettyóújfalusi járási DISZ-bizottság megismerte az egész járás könyvtári helyzetét és határozatot hozott a könyvtármunkáról és a DISZ-fiatalok megneveléséről. Kérte a falusi könyvtárosokat, hogy addig menjenek a falusi DISZ szervezetekhez, amíg nem sikerül eredményt elérni. Menjen el a falusi könyvtáros a politikai körökre, beszélgessen a fiatalokkal, ajánljon nekik könyveket.

HEGYI NANDOR, *a Csepel Autógyár műszaki könyvtárosa* hangoztatta, hogy a műszaki könyvtár a termék üzemi kihasználója. A szakszervezeti és műszaki könyvtárak helyes együttműködésének kiépítéséhez értékes segítséget tudnának nyújtani a MTESZ és az Országos Műszaki Könyvtár dolgozói.

VARJAS BELA, *az Országos Széchényi Könyvtár vezetője* összefoglalta a vitát: elsősorban a tömegkönyvtárak részéről megnyilvánult az, hogy a módszertani irányítás fontos számukra, igénylik ezt. A hozzászólásokból elsősorban az derült ki: annak ellenére, hogy még tele vagyunk a régi, polgári világból itmaradt segédkönyvekkel, lexikonokkal, meg kell teremteni a szocialista tájékoztató szolgálatot, sőt azt meg is lehet teremteni. A bibliográfia kérdésében igen bátrak voltak a hozzászólások, a bibliográfia iránt igen élénk az érdeklődés a könyvtárak részéről. A tömegkönyvtárak új és új feladataival, kívánságokkal álltak elő. Kritikát is mondtak a bibliográfiákról. Es kívánták, hogy

elsősorban a Könyvbarátban kell olyan tárgyú cikkeket, ismertetéseket közölni, amelyek a bibliográfiák kritikájával foglalkoznak és kritizálják az egyes megjelent kiadványokat.

— *Az a legfőbb cél, hogy országunk a szocializmust építse. Ez a mi legfontosabb feladatunk. Arra kérek mindenkit, hogy könyvtári munkájában minden erővel arra törekedjék, hogy ennek érdekében, ezért a célért ne sajnáljon semmiféle áldozatot.*

BARABÁSI REZSŐ, a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztályának vezetője ismertette a Konferencia által kiküldött határozat-szövegező bizottság munkáját. (Az elfogadott határozatokat a konferencia anyagának a végén közöljük.)

Az első Országos Könyvtáros Konferencia részvevői a következő levelet intézték Rákosi elvtárhoz:

»Drága Rákosi Elvtárs! Az Országos Könyvtáros Konferencia részvevői forró szeretettel küldik üdvözlétüket Önnek, a magyar nép nagy tanítójának. Megfogadjuk, hogy Rákosi elvtárs tanítása és útmutatása szerint a konferencia tapasztalatainak felhasználásával munkánkat megjavítjuk. Rajta leszünk, hogy a magyar dolgozó nép mihamarább olvasó néppé váljék. Következtesen törekszünk arra, hogy a jó könyvek olvasása hozzájáruljon a dolgozó tömegek öntudatának további emeléséhez, egyre nagyobb eredmények eléréséhez, a szocializmus, a béke ügyének erősítéséhez. Rajta leszünk, hogy kéaderképzésünkben, tudományos kutatásunkban könyv-

táraink a rájuk váró feladatokat szintén teljesítsék.

NEMES DEZSŐ, a Népművelési Minisztérium Népművelési főosztályának vezetője záróbeszédében hangoztatta, hogy a konferencia megrendezése által is megemlékeztünk legnagyobb könyvtárunk, az Országos Széchényi Könyvtár alapításának 150. évfordulójáról. A szocialista Magyarország ébren tartja és ápolja haladó nemzeti hagyományainkat.

— *A konferencia a maga egészében feltétlenül eredményes munkát végzett. A referátumok, a viták és az elfogadott határozatok segítségét nyújtanak a további munkához, elősegítik a könyvtári munka eszmei színvonalának emelését, az egész könyvtári munka elmélyültségének fokozását. Büszkeséggel töltheti el könyvtárosainkat az a nagy feladat, amely a békéért folyó küzdelemben, a szocializmus felépítéséért folyó nagy harcban, a dolgozó milliók szocialista átnevelésének őriási munkájában előttünk áll. Töltse el könyvtárosainkat büszkeséggel, hogy hazánk szocialista felvirágzásának egyik legfontosabb fegyverét bizta rájuk a magyar nép.*

*

(Povárny Jenő, Rohács Ervin, Faragó Lászlóné, Kovács Máté, Haljár Rudolf, Szrogh Károlyné, Bugár Rozália, Szentmihályi János, Tóth József, Rostás Lászlóné, Ribicska Raymondné, Jánszky Lajos, Garamszegi György és Lázár Péter felszólalásait a januári számunkban ismertetjük.)

I. ORSZÁGOS KÖNYVTÁROSKONFERENCIA HATÁROZATA

I.

HAZÁNKNAK A DICCSŐSÉGES SZOVJET HADSERÉG által történt felszabadítása óta nemzeti fejlődésünk történeti fordulata ment végbe. Örökre letűnt a tőkés és nagybirtokosok uralmának sötét kora. Hatalomra került a dolgozó nép, mely a munkásosztály és hős pártjának vezetésével sikeresen építi a szocializmust. Soha nem látott hatalmas fejlődésnek indult iparunk, s fellendülő mezőgazdaságunk is rálépett a szocialista fejlődés útjára. Soha nem ismert lendületet vett nemzetünk kulturális fejlődése. A nép hatalma, a Magyar Népköztársaság megnyitotta a tudás forrásait a dolgozók legszélesebb tömegei számára. »A dolgozók vágnak a tudásra, mert az nélkülözhetetlen a győzelemhez.« (Lenin.)

Általános fejlődésünk velejárójaként a könyvtárak szerepe és feladata is egyre nagyobb jelentőségű társadalmi életünk minden területén.

Létrejött a tömegkönyvtárak széles hálózata, mely több mint nyolc és félezer könyvtárat ölel fel, köztük 4028 szakszervezeti könyvtár. Ezek a könyvtárak megyei, járási és városi könyvtárakkal együtt több mint ötmillió kötetet tartalmaznak.

Nagy fellendülés következett be a tudományos könyvtárak fejlődésében, s mindenekelőtt munkájuk legfontosabb érték-mérője: az olvasók számának és könyvforgalmának emelkedésében. Az ország hat legnagyobb budapesti tudományos könyvtárának (Országos Széchényi Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központja, Tudományegyetemi Könyvtár, Országos Műszaki Könyvtár, Országgyűlési Könyvtár és az új Közgazdasági Egyetemi